

Fig. 1. Kirken set fra sydøst med klokkestabel (s. 1485) og kirkegårdsportal (s. 1484). Foto AM 2010. – *The church seen from the south east with bell frame and churchyard portal.*

GLUD KIRKE

BJERRE HERRED

Historisk indledning. Kronen solgte 1687 kirken (sammen med Hjarnø Kirke) til kancellisekretær Peder Rodsteen til Langholt og Sønder Elkær,¹ der samme år videresolgte den til Jørgen Arenfeldt til Jensgård, sognets hovedgård. Arenfeldt overdrog 1693 kirken til sognepræsten, Niels Sørensen Glud, hvorefter den i næsten 300 år tilhørte medlemmer af denne fremtrædende præste- og godsejerslægt (jf. ndf.).² 1701-04 var kirken overdraget til Niels Sørensen Gluds nieces mand, Herman Lorentz Nissen til Lerbæk (jf. døbefont).³ Provst Poul Nielsen Gluds enke, Marie Margrethe Dreyer (jf. †præstegård, alterkalk og lysekrone), købte Jensgård 1749, og fra hende overtog sønnen, sognepræst Hans Poulsen Glud, kirken. Fra Hans Poulsen Glud kom kirken til svigersønnen, kaptajn Jacob Hansen til Lyngbækgård, der 1788 solgte den

til sin kones farbror, kancelliråd Jacob (Poulsen) Glud til Jensgård. Herefter forblev kirken under Jensgård og familien Glud. Den var fra 1951 ejet af arkitekt G. V. Glud, Tønsballegård, indtil den 1. juli 1961 overgik til selveje.⁴

Anneksforhold. Sognet har siden reformationstiden haft Hjarnø som anneks. †Sejet Sogn blev ved indlemmelsen i Uth 1574 betjent af præsten i Glud (jf. s. 1087), der 1582 også havde Skjold som anneks (s. 1459). – En præst i Glud (*Gluut*), Peder, er nævnt 1324.⁵

Kirkegods. Kirken ejede 1687 fem stykker jord, hvoraf der svaredes en årlig afgift til vin og brød.¹

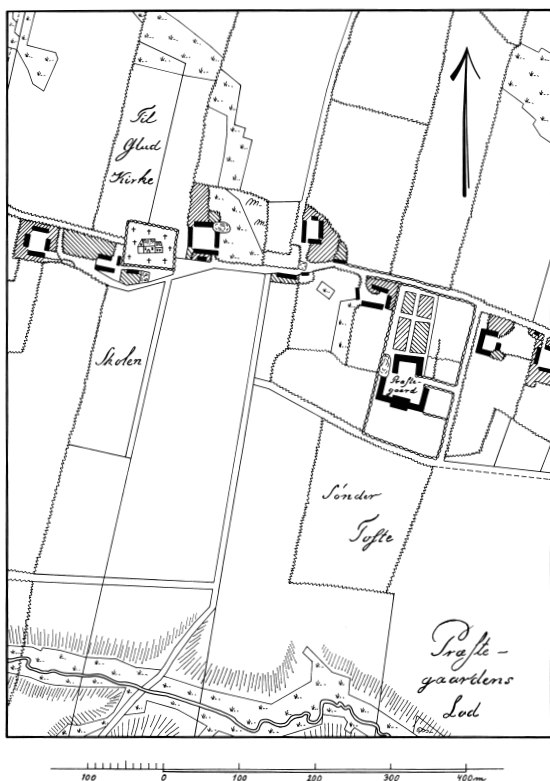
Slægten Glud var i fem led, fra 1583 til 1780, præster i Glud-Hjarnø. Søren Jørgensen Rårup, præst 1583-1618 (jf. gravsten nr. 1),⁶ afløstes af sin svigersøn, provst Søren Andersen Jelling, 1618-65 (jf. gravsten nr. 2).⁷

Sidstnævnte, der senere blev regnet som Glud'ernes stamfader, fulgtes herefter i tre generationer af søn efter søn: provst Niels Sørensen Glud, 1665-1711 (jf. epitafium nr. 1), provst Poul Nielsen Glud, 1711-39 (jf. epitafium nr. 2) og Hans Poulsen Glud, 1740-80. Efter Glud-slægten kom slægten Plesner, der besad præsteembedet i tre led, fra 1790 til 1894.⁸

Sognet led hårdt under Svenskekrigene. Søren Andersen Jelling klagede 1660 over de 'idelige udplyndringer og langvarige indkvarteringer', som sognet havde måttet tåle, bl.a. af et allieret, polsk hesteregiment. En soldat havde 1659 'skudt ild' på hans præstegård, der var nedbrændt.⁹

Sagn. Der blev engang købt en meget god klokke til kirken, men den kom aldrig hertil, for skibet forliste, og klokken gik til bunds. Når der ringes med den klokke, kirken nu har, lyder det sørgeligt, som om den ville sige: »Mi måg æ drownet, mi måg æ drownet!«.¹⁰

†*Kapel i Sønderby?* Fundet 1917 af en romansk *olie-lampe (s. 1512 med fig. 38) ved nedbrydningen af en staldlænge i Sønderby ledte til den formodning, at lampen stammede fra et fritliggende kapel vest for landsbyen.¹¹ Der findes ingen skriftlige oplysninger om et sådant kapel, og en rekognoscering 2011 på den udpegede lokalitet, skråningerne ned mod Stourup enge, gav ingen sikre holdepunkter for eksistensen af et kapel.

Kirken ligger i den nordvestre del af landsbyen, der i 1900-tallet har udviklet sig til en bymæssig bebyggelse. Byen havde 1803 13 gårde, hvoraf 10 med tiden blev udflyttet.¹² Matrikelkortet 1798 (fig. 2) viser kirkegården omgivet af to gårde samt skoleloddet, mens den store præstegård (s. 1486) lå ved bygaden (nu Glud Kirkevej) 300 m øst for kirken.

Kirkegården har bevaret sine gamle skel mod øst, syd og vest, men er udvidet mod nord 1876 og 1908.¹³ Den hegnes overalt af smukke *kampestensdiger*, der er stablet uden brug af jord. I en sten nord for kirkegårdsportalen, er hugget: »Aksel Sørensen satte diget 1968«. Gennem årene er digerne sat om gentagne gange, et arbejde der nævnes i regnskaberne allerede 1619.¹⁴ Ved omsætningen af det søndre dige i 1870'erne kløvede man en del af stenene, mens stenene fra det gamle †norddige brugtes i en cementbygget †kløbstensmur omkring udvidelsens nordvestre del.¹⁵ Denne mur er i 1960'erne erstattet af et stendige svarende til de øvrige.

Indgange. En muret *kirkegårdsportal* (fig. 1), formentlig fra senmiddelalderen, leder ind fra kirkepladsen sydligt i østdiget. Den hvidtede portal, der er i to afsnit, indeholder en rundbuet køreport og en falsk, fladrundbuet gangåbning, lukket med hvidmalede tremmefløje af træ. Den dækkes af et teglhængt sadeltag (nu vingetegl, rygningen af 'nonner'). Åbningernes afvigende udformning skyldes formodentlig reparationer og ommuringer. Porten har den samme beskedne bredde (205 cm) som i portalerne i Odder og Falling, hvor kortsiderne afsluttes med kamtakkede gavle (DK Århus s. 2522, 2714). Til 'kirkeporten og lågen' anskaffedes 1685 to †hængelåse.¹⁶ – To helt enkle låger, vestligst i syddiget og i vestdiget, lukkes med tremmer af træ.

†*Tømmrede indgange.* 1683 var der opført en ny 'kirkelåge med behørigt tømmerværk' i kirkegårdens nordside.¹⁶ Den kan have haft samme udformning som en nu forsvunden låge i vestdiget (fig. 3), tegnet af Søren Knudsen 1928.¹⁷ – †*Riste* (af jern) under lågerne er nævnt 1619.¹⁴

Fig. 2. Matrikelkort, målt 1798. Udsnit tegnet af Anna Brinch Thorsen 1989. 1:10.000. – *Cadastral map, 1798, Detail.*

Fig. 3. Kirken set fra vest med kirkegårdsdiget og en tømret findgang (s. 1484). Tegning af Søren Knudsen i *Vore Kirkegårde* 1928. – The church seen from the west with the churchyard wall and a timbered entrance.

Pladsen foran porten blev endnu ved midten af 1900-tallet benævnt 'træhesten',¹⁸ formentlig fordi der her i landmilitsens tid har stået et sådant militært strafferedskab (jf. Rårup s. 1407).

En klokkestabel (fig. 1) i kirkegårdens sydøstre hjørne, i retning af byen, er opsat 1899 og udført 'i lighed med den i Rårup'.¹⁹ Den tømrede konstruktion er rejst på en støbt sokkel og støttes af skråstivere. Pyramidetaget er tækket med skifer,

der 1964 har afløst tagpap. Samme år opsattes en vindfløj, et kunstfærdigt smedearbejde med kugler og snoede bøjler; nedtaget o. 1990.

†Klokkestabler og klokkeophæng. Stablen har haft flere forgængere, der efter det murede tårns nedtagning (se s. 1492) efter tur har afløst hinanden. Disse synes at have haft forskellige udformninger. Udgifter i regnskabet 1614/15 til 'det nye tårns bygning' eller 'til kirken og det nye tårns behov'²⁰

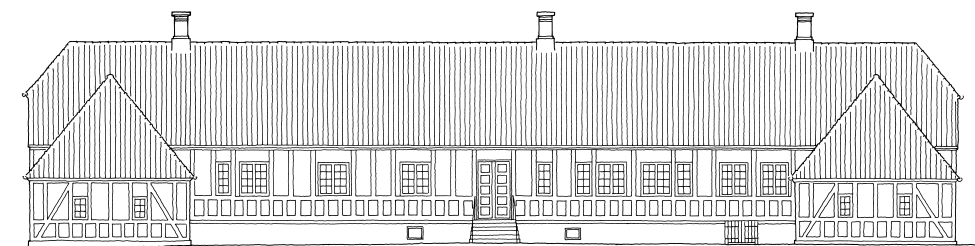

Fig. 4. †Præstegårdens hovedbygning, opført o. 1740 og nedrevet 1936 (s. 1486). Sydsiden set fra gårdspladsen. Målt af Viggo Norn 1935, tegnet af Merete Rude 2011. 1:300. – Main building of rectory, built c. 1740 and demolished in 1936. South side seen from courtyard.

refererer formodentlig til en fritstående, tømret stabel, der i samtiden lejlighedsvis blev betegnet som et 'tårn'; i hvert fald hang klokken 1682 i et 'træværk på kirkegården'.¹⁶ 1700 tales om et 'klokkehus' og 1702 om et 'træværk ved kirkens østre ende'.²¹ Sidstnævnte har formodentlig været et ophæng, der (som i Urlev) var bygget sammen med kirken. Den nuværende klokkestabel afløste 1899 en ældre på samme sted, der ifølge Uldall bar årstallet »1855«.

Beplantningen udgøres 2011 af unge lindetræer inden for det søndre og nordre dige. Søren Knudsens tegninger fra 1920'erne (fig. 3 og 50) viser kirkegården med høje asketræer.

En bygning indeholdende *ligkapel* og faciliteter for graveren er opført 1990 i kirkegårdens sydvestre hjørne (arkitekt Erik Laursen, Horsens). Den lave hvidtede bygning, der vender syd-nord, afløste et *†ligkapel* på kirkepladsen øst for diget

og nord for kirkegårdsportalen. Det var en lille, hvidtet og teglhængt bygning fra begyndelsen af 1900-tallet, opført i en art skønvirkestil.

Den nuværende *præstebolig* noget øst for kirken er opført 1936 (arkitekt Viggo Norn). Den afløste sognets store gamle *†præstegård* (fig. 4 og 5), hvis hovedbygning blev nedrevet samme år, efter at den vældige ladegård var brændt 1923. Præstegården, der har været blandt Danmarks største, var genopbygget efter en brand 1740 (jf. alterkalk) af præsteenken Marie Margrethe Dreyer for sønnen og faderens efterfølger, Hans Poulsen Glud. Den bestod af to aksefaste, trefløjede anlæg, med beboelse i nord og avlsgård i syd, der vendte mod hinanden og var samlet omkring en stor, åben gårdsplads. Avlsgården var stråtekt, hovedbygningen tækket med tegl. Præstegården har mindet om den lidt yngre herregård, Jensgård, opført af Marie Margrethe Dreyer 1753.²²

Fig. 5. *†Præstegårdens ladegård*, opført o. 1740 og nedbrændt 1923. Set fra gårdspladsen mod sydvest (s. 1486). Foto Halvor Zangenberg o. 1920. – *Barnyard of †rectory*, built c. 1740 and burnt down in 1923. Seen from the courtyard towards the south west.

Fig. 6. Kirken set fra syd. Foto AM 2010. – *The church seen from the south.*

BYGNING

Oversigt. Den rummelige kirke er en velbevaret romansk bygning af rå og kløvet kamp, bestående af kor og skib. I senmiddelalderen er indbygget hvælv i koret og tilføjet et våbenhus foran skibets sydside. Et $\dagger$ tårn i vest, formentlig også fra senmiddelalderen, synes nedrevet inden begyndelsen af 1600-tallet. Ved koret og skibets østre hjørner er opført støttepiller 1878. Skibets vestmur, der også var forstærket med $\dagger$ støttepiller, er nymuret 1879. *Orienteringen* har nogen afvigelse mod syd.

Den romanske kirke, opført af rå og kløvet kamp, har bevaret sin oprindelige *grundplan*, dog er skibets vestmur som sagt helt fornyet 1879 (jf. ndf.). Bygningen er den bredeste i Bjerre Herred, idet den i vidde overgår endog de store kirker i Rårup og Skjold. Vinklerne er ikke helt rette, og skibets mure divergerer lidt mod vest. Springet mellem kor og skib svarer til en halv murtykkelse, og korets grundplan nærmer sig indvendig et kvadrat. Åbningernes placering er den gængse,

idet det bevarede vindue i korets nordside dog er trukket et stykke mod øst, uden at der ses spor af endnu et vindue (jf. ndf.). I kirkerummet udgør korbuen mindre end en tredjedel af skibets bredde. Murene er forholdsvis smalle, 100 cm i koråbningen, 112–14 cm omkring dørene i vest. Korets østmur er endog påfaldende tynd, kun ca. 80 cm, men facadens karakter synes ikke at adskille sig fra den øvrige kirke, hvorfor muren næppe er ombygget.²³

En gennemført enkelhed præger markstenskirken; dørene fortjener næppe udtrykket portaler. De eneste lidt rigere detaljer er kragstenene i korbue og døråbninger (jf. ndf.).

Materialer og teknik. Murene er uden sokkel rejst over et bredt *fundament* af store flade sten, som er blottet på kirkens nordside indtil 60–70 cm fra facaden. I korets hjørner er kampestenene forarbejdet til *kvadre*, der også ses omkring korbuen og dørene, men ikke omkring vinduerne (jf. ndf.). Kvadrene er planhugne, uden at være firhugne.

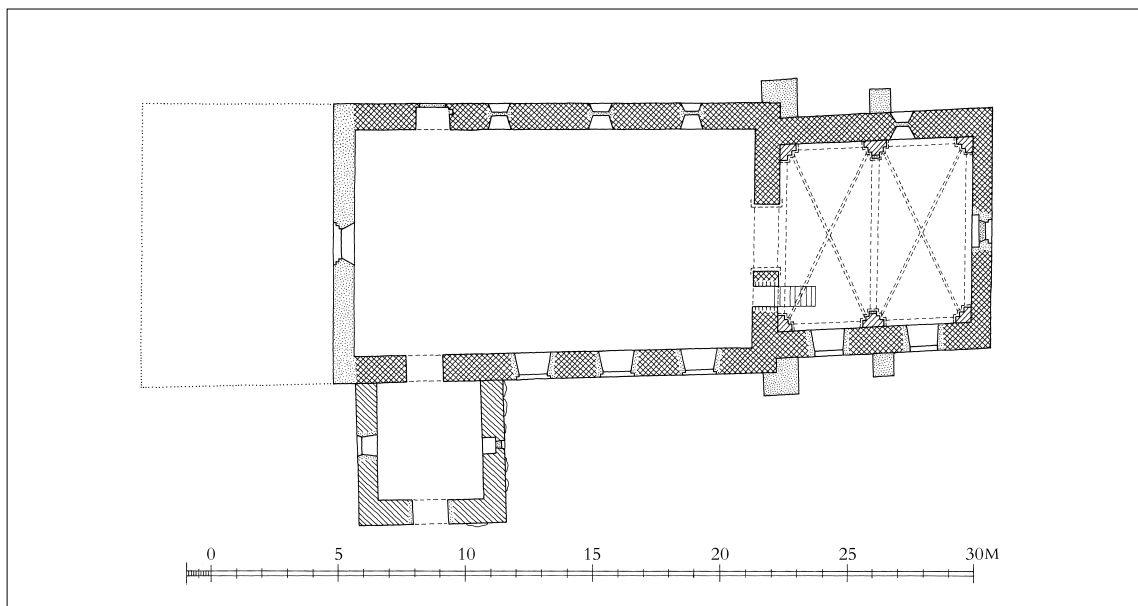

Fig. 7. Grundplan. 1:300. Tegnet af Merete Rude 2011 efter opmåling ved arkitektfirmaet Birch & Svenning 2006, suppleret af NJP. – *Ground plan.*

Også skibets østre hjørner bag støttepillerne er formodentlig sat af kvadre. Kampestensmurværket studeres nu bedst fra loftet, hvor korets vægge

over hvælvet står hvidtede. I Skibets østre gavltrekant, den eneste bevarede, er der brugt kløvede sten i forholdsvis store formater.

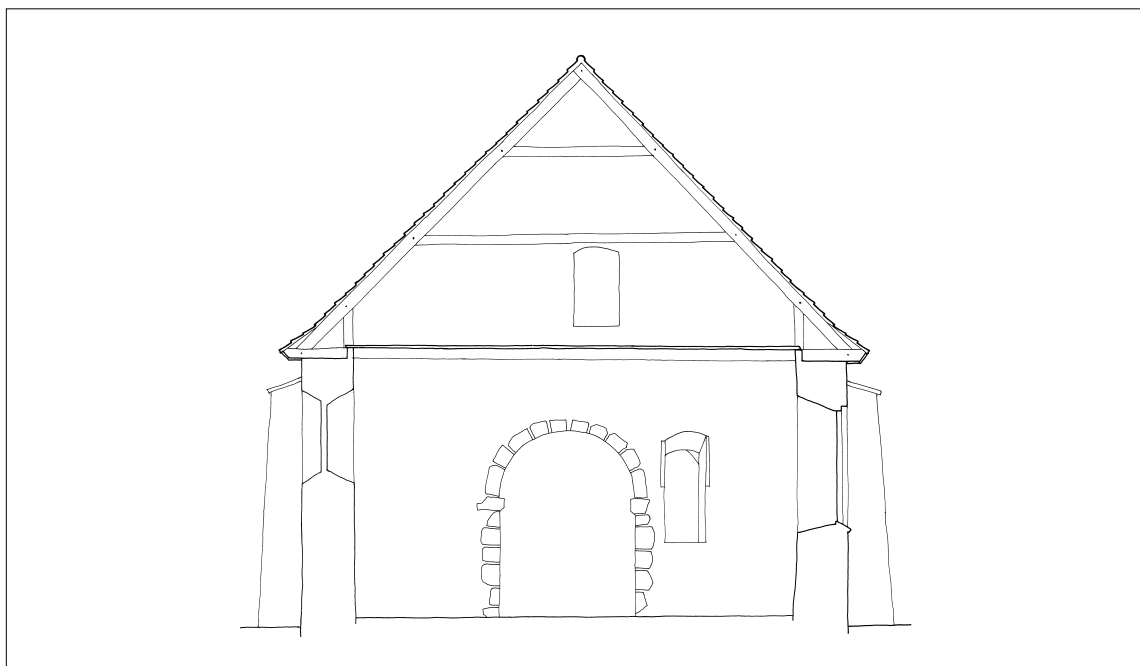

Fig. 8. Tværsnit gennem skibet set mod øst. 1:150. Målt af Anders C. Christensen og Mogens Vedsø 2012, tegnet af sidstnævnte. – *Cross-section of nave seen towards the east.*

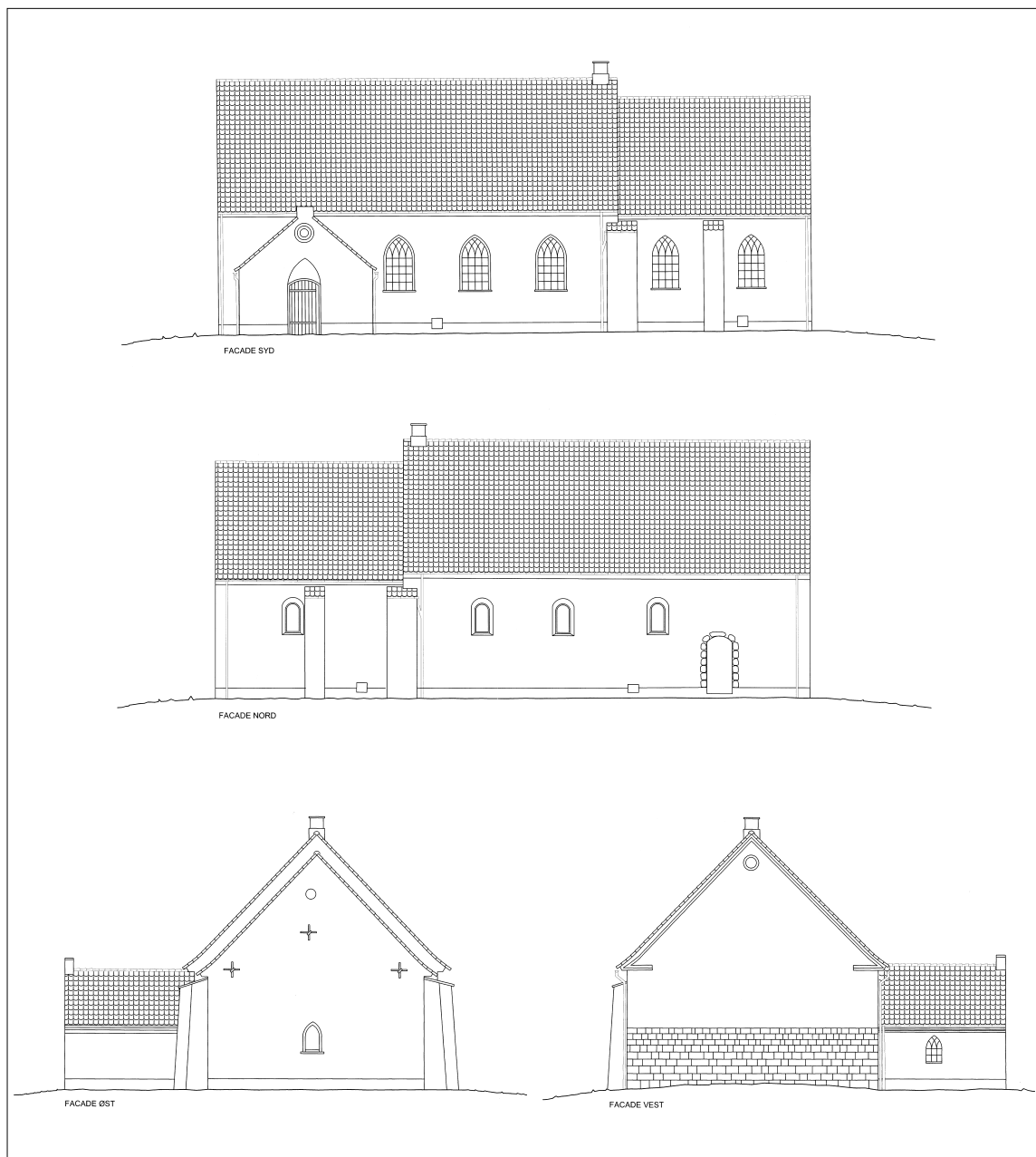

Fig. 9. Opstalter 1:300. Tegnet af arkitektfirmaet Birch & Svenning 2008 efter maskinel opmåling. Den angivne sokkel er en svættet fod. – *Elevations.*

De rektantede *døre* er placeret lige over for hinanden vestligt i skibet. Den søndre er stadig i brug, mens den nordre først er tilmuret engang i 1700-tallet.

Norddøren (fig. 10) er efter at have været genåbnet 1948 nu kun lukket med en halvstensmur.²⁴

Åbningen, 238×110 cm, indfattes af granitkvadre, der som syddøren og korbuen er renset for kalk. I siderne er der nederst brugt to rejste karmsten, der hviler på tærskel-stenen; og øverst bæres overliggeren, en simpel stenbjælke, af *kragsten* med hulkel på undersiden. Dørens indvendige,

svagt smigede sider er af almindelige marksten, dækket af to tilsvarende stensbjælker (jf. tværsnit). Døren har været i brug i det mindste indtil 1700-tallet, da man ved tilmuringen indkapslede en $\star(\dagger)$ dørfloj fra o. 1650-1700 (jf. s. 1510).

Syddøren er udvidet ved borthugning af anslaget, men har efter alt at dømme haft samme størrelse og udformning som den nordre; også den dækkes af tre stensbjælker. Indvendig er siderne nederst af tildannede kvadre; en rejst karmsten i østre hjørne er 160 cm høj.

Vinduer. Bevaret er nordsidens højsiddende, rundbuede åbninger, et vindue i koret og tre i skibet, der siden 1964 står som nicher ude og inde, kun lukket i lysningen (fig. 9 og 12). Si-

derne er dannet af kløvede kampesten uden brug af egentlige kvadre. Vinduet i koret (jf. fig. 11) er som nævnt trukket mod øst (mod alteret), uden at der – som forventeligt – spores endnu et vindue vest for det (jf. Rårup og Skjold). I det bredsmigede vindue, der er tilmuret i forbindelse med hvælvslagningen, er lysningen kun 35 cm bred, hvorimod skibets vinduer, der forblev åbne, er noget udvidet i lysningen. De var i brug endnu 1685, da en murer betales for at 'gøre (reparere) nogle vindueshuller' på kirkens nordre side.¹⁶ Ved Uldalls besøg 1894 var vinduerne tilmuret i ydre halvdel. Et ønske om at genåbne dem 1964 vandt ikke gehør; i stedet er de nu kun lukket i lysningen.

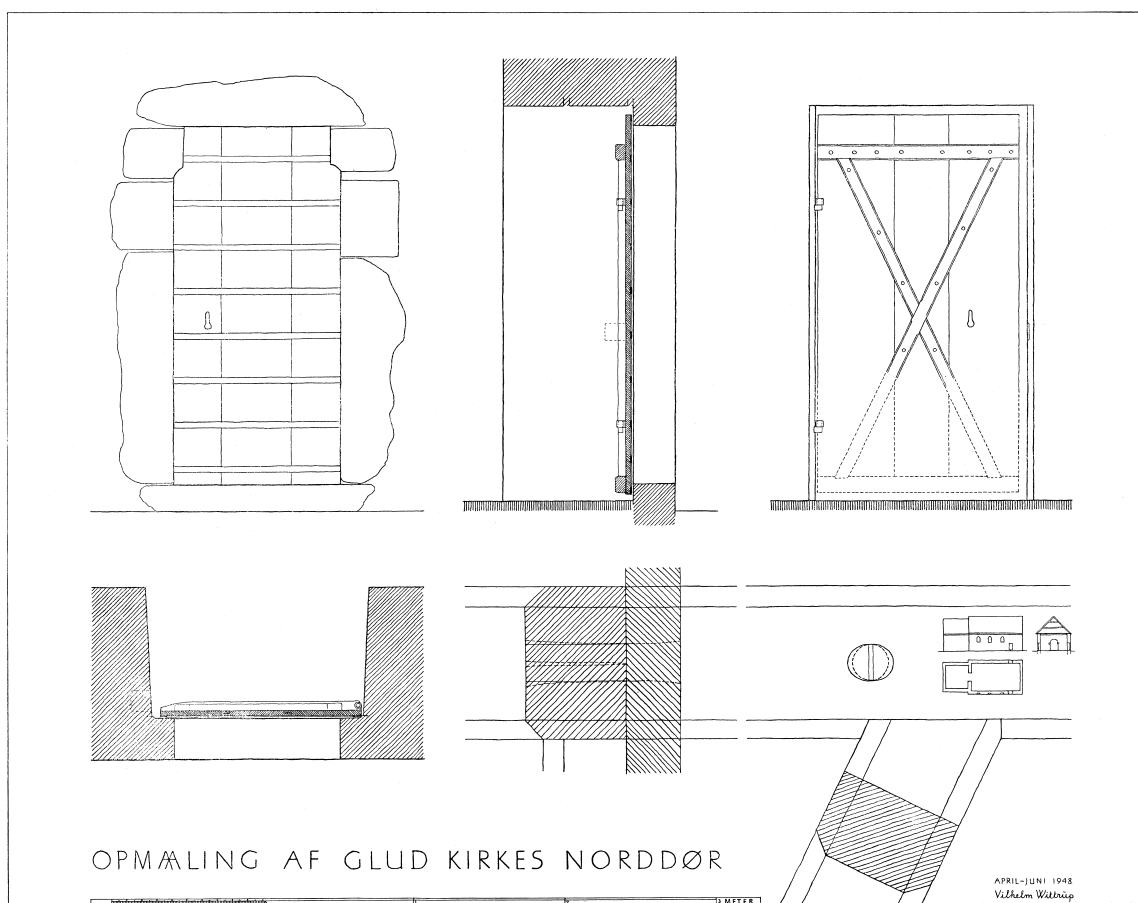

Fig. 10. Norddøren efter genåbningen 1948, udvendig opstalt, plan og tværsnit set mod vest (s. 1489). I åbningen ses den delvis rekonstruerede $\star$ dørfloj fra o. 1650-1700, nu i Horsens Museum (s. 1510). Målt og tegnet af Vilhelm Wittrup 1948. 1:50. – North door after re-opening, 1948, exterior elevation, plan and cross-section seen towards the west. In the opening the partly reconstructed $\star$ door leaf from c. 1650-1700 can be seen.

Fig. 11. Udsnit af korets nordvæg med indbyggede hvælv (s. 1491) og tilmuret romansk vindue (s. 1490). Foto AM 2010. – Detail of north wall of chancel with built-in vaults and bricked-up Romanesque window.

Indre. Den smalle runde *korbue* (fig. 8 og 38), der forbinder kor og skib, har hjørner og bueslag af groft tildannede kvadre, der siden 1964 står afrenset for kalk på vestsiden. Vederlaget markeres af tilsvarende groft tilhugne *kragsten* med skråt afskåret underside. Stenene krager ud i enderne, men fasen er kun delvis omløbende.

Skibet, 5,5 m højt, har bevaret sit *træloft*, hvis kraftige fyrretræsbjælker (10×10 tommer) må være fornyet i 1800-tallet. Bjælkerne ligger med betydelig afstand (1,5 m) og har på undersiden talrige spor efter et påsømmet bræddelag, der blev taget ned 1964 og nu ligger som et 'overloft' i tagrummet. De nye brædder, der hviler på bjælkerne, står umalede. Loftet stod gipset 1856–1964. Der er adgang til loftet gennem en *lem* i skibets sydvestre hjørne.

Af *gavlspidserne* er som nævnt kun skibets østre oprindelig og af kampesten; heri er i nyere tid brudt en dør, som forbinder skibets loft og korets tagrum. Korets gavltrekanter er fornyet med moderne mursten 1878–79, samme år som hele skibets vestmur blev ombygget (se ndf.). I begge gavlspidser er små runde glugger.

Senmiddelalderlige tilføjelser. Korets *krydshvælv* (fig. 11) er af den gængse type i det gamle Århus Stift o. 1500. De to højryggede fag hviler på falsede hjørne- og vægpiller, med affasede kragbånd, og på helstens, spidse skjoldbuer. Ribberne er nederst muret af kvarte sten. Den spidse gjordbue er 1878 forstærket ved en 'undermuring' med små sten, på samme måde som det var sket i Skjold 1863 og Stouby 1875. Og som i de nævnte kirker stod også denne bue i de følgende år i blank mur, mens rib-

Fig. 12. Kirken set fra nordøst. Foto AM 2011. – *The church seen from the north east.*

berne var afrenset for kalk. Hvælvene har overribber af halve sten på fladen med trin af kopper.

Våbenhuset foran skibets syddør, af munkesten, har tre sten tykke mure over en syld af rejste marksten. Den udvidede, fladbuede dør i syd sidder i et spidsbuet spejl. En fladbuet, nu tilmuret (†)glug i øst er i lysningen kun én sten bred. I vestmuren er 1853 indsat et spidsbuet støbejernsvindue, i gavlspejdsen 1878 et rundt vindue. Rummet dækkes af et træloft, malet lysegråt. 1862 ønskede synet en muret †bænk ('muret fod') afløst af en træbænk.²⁵ Våbenhuset brugtes under besættelsen 1940–45 som *beskyttelsesrum* med en opstillet skærm foran døren.¹³

†Tårn. Ifølge Danske Atlas (1768) havde kirken, der 'nu (er) kuldet', 'før haft tårn'.²⁶ Oplysningen synes bekræftet ved fundet 1983 af et dybtgående †fundament godt 7 m ud for vestgavlen. Det bestod af kampesten i mørtel sammen med brokker af munkesten og strakte sig ned til 1,7 m under jordoverfladen; i nord flugtede det med kirkens nordmur.²⁷ Andre afrundede kampesten stikker op af jorden et par meter vest for kirken, hvor terrænet er højest, og her påtræffes også teglstumper.²⁸ Der er ingen spor at aflæse i skibets fornyede vestgavl; men fundamentets placering viser, at tårnet – som i Klakring og Rårup

– må have været jævnbredt med skibet og altså været en betydelig bygning. Det kan måske være en sammenstyrtning af tårnet, der i regnskabsåret 1614/15 krævede betragtelige udgifter (183 daler) 'til kirkens og det nye tårns behov'.²⁰ Det 'nye tårn' kan som nævnt sigte til opsætningen af en klokkestabel (jf. s. 1485).

Bjerre Herred er de faldne tårnes land. I Stouby måtte tårnet bygges op igen i 1580'erne (s. 1220); i Klakring blev tårnets øvre etager brudt ned 1579, hvorefter man inddrog underdelen i kirken (s. 1382). Det samme skete i Rårup, efter at tårnet var styrtet ned o. 1700 (s. 1412). De tre tårne var alle senmiddelalderlige, og det har formodentlig også været tilfældet med tårnet i Glud, der måske kun nåede at stå i hundrede år.

Vedligeholdelse. Nævnt er allerede udgifterne i 1614/15 'til kirkens og det nye tårns behov',²⁰ der som sagt kan have været foranlediget af †tårnets nedtagning. 1702 påbød synet, at kirken skulle kalkes ude og inde 'for sirlighed skyld'; 1726 var bygning og ornamenten i så god og forsvarelig stand, at ingen 'manquement' (mangel) eller brøstfældighed kunne findes.²¹

Skibets †vestgavl synes at være blevet noget svækket efter fjernelsen af tårnet; 1700 måtte muren repareres,²¹ og i 1800-tallet, muligvis alle-

rede tidligere, var den forsynet med *†støttestiller*.²⁹ Den nuværende *gavl*, fra 1879,¹³ er nederst (indtil 2,4 m over terræn) sat af 'kløvsten' i regelmæssige skifter, svarende til samtidens landbobygninger. Herover er der brugt små mursten, der i de første årtier stod blanke. Den forholdsvis tynde mur er 1964 forstærket ved en indvendig øgning af murens tykkelse.

Kirkens udseende i første del af 1800-tallet fremgår af en lille pennekitse (s. 1027, fig. 8). Den enkle, brede bygning stod i syd med forholdsvis beskedne, rundbuede *†vinduer* – de åbninger, der stadig spores i muren, og som i senmiddelalderen må have afløst de romanske *†vinduer*. De nuværende, spidsbuede *støbejernsrammer*, fem i kirkens sydside og én i vestgavlen, er indsat i forbindelse med en *hovedreparation 1851*.³⁰ Fem år senere blev skibets loft gipset, og ved synet 1857 fremtrådte kirken smukt malet og dekoreret.

De fire, teglhængte *støttestiller* ved korets sider og skibets østre hjørner er muret 1878 i forbindelse med forstærkningen af korhvelvet (jf. ovf.).¹³

En omfattende *restaurering 1964*, efter kirkens overgang til selveje, var ledet af arkitekt Kristian Pedersen, Vinding. Tegltagene blev fornyet og to *†skorstene* over skibets gavlspejser nedtaget. Indvendig åbnede man de tilmurede romanske vinduer, så de nu står som rundbuede nicher. Kalk og puds blev afbanket, og væggene fik deres nuvæ-

rende, lidt rustikke fremtræden, fremhævet af korbuens kvadre, der samtidig blev rensat for hvidtekalk. Gipsdækket i skibets loft blev nedtaget, og et nyt lag brædder lagt op.

Gulvene, fra 1964, er af gule mursten på fladen og små sekskantede fliser. Under stolene er der bræddegulv. Inden for altersranken ligger et parti ældre kvadratiske fliser, gule og grå.

Opvarmning. Kirken har siden 1964 haft el-varme, der afløste en *†kalorifer* af støbejern.³¹ Kirken har kunnet opvarmes siden o. 1890, da der blev opstillet en *†kakkellovn* i skibets nordøstre hjørne (jf. fig. 40).¹³

Tagværkerne med dobbelt lag hanebånd er nye, af fyr, spærskoene af eg. Ældre egetømmer med bladede samlinger er genanvendt i koret som stivere, i skibet som hanebånd. Spærrene i skibet har tidligere været støttet af skråstivere, der nu er fjernet.

Tagbeklædningen af vingetegl er senest fornyet 1964, da der blev lagt et undertag af brædder, og 2008. – Koret havde endnu 1683 bevaret dele af sit *†blytag*,¹⁶ mens de øvrige flader var hængt med tegl. Fra o. 1700 synes hele kirken at have haft tegltag.

Den velholdte kirke er fremdeles hvidtet ude og inde. En falsk, sværtet 'sokkel' langs bygningsens fod er overkalket.

†Malet dekoration. Skibets *†gipsloft*, opsat 1856, var i de første årtier 'smukt dekoreret'.²⁵

Fig. 13. Kirken set fra sydøst o. 1925. Foto i NM. – The church seen from the south east.

Fig. 14. Indre set mod øst. Foto AM 2010. – *Interior seen towards the east.*

INVENTAR

Oversigt. Ældst iblandt det rige inventar er døbefontens fod, der er et gotlandsk arbejde fra o. 1250-1300. Et summarisk skåret krucifiks må dateres o. 1500.

Fra 1500-tallet stammer et dåbsfad og klokken, der er støbt 1578 af Mathias Benning i Lübeck. Den rigest repræsenterede periode er 16-1700-tallet, da slægten Glud gjorde sig gældende både som kirkeejer og ved fra far til søn at bestride det solide sognepræstembede. Prædikestolen er skænket 1637 af kapellan ved Skt. Nikolaj Kirke i København Jakob Sørensen Glud 'til sin fædrene kirkes sirat' og forsynet med hans initialer »JSG«.

Mens prædikestolen fra 1637 endnu præges af en nogenlunde ren renæssancestil, er altertavlen et pompøst arbejde fra 1654 i bruskbarok, der er tilskrevet den fremtrædende billedskærer i Horsens Peder Jensen Kolding. Den opsattes 'da Søren Andersen Jelling, de Gluders stamfader, var præst her på stedet' (jf. gravsten nr. 2). Døbefontens bronzestøbte kumme fra 1702 er skænket af Herman Lorentz Nissen og skyldes støberen Johannes Lehmeier i Glückstadt; en pengeblok må dateres o. 1700.

Alterstagerne er anskaffet o. 1675, altersølvbet med oblatæske udført 1740 af Knud Rasmussen Brandt fra Horsens og bekostet af Marie Margrethe Dreyer, enke efter provsten Poul (Nielsen) Glud. Endelig er en stor lysekrone skænket o. 1760 af Johanne Marie Poulson til ophængning over datteren Marie Margrethe Dreyers og hendes mands grave, mens en alterbordsforside fra 1831 smykkes af de adelige Gluders våben og initialer for kirkeejeren Jacob Andreas Glud og hans hustru Marie Cecilie Soltoft. Ved samme lejlighed kan altersranken være anskaffet.

I *Glud Museum* er der foruden en *romansk olie-lampe, der kan stamme fra kirken, flere smågenstande bl.a. en *vinflaske af tin fra 1666 og en *klingpung fra o. 1825-50. I *Horsens Museum* opbevares en medtagen *dørfløj fra o. 1650-1700.

Farvesætning og istandsættelser. Inventaret står med en virkningsfuld samklang af sort, hvidgråt, forgyldning og brunt, til dels som marmorering. Bemalingen er senest opfrisket ved en restaurering 2006-09, da stolestaderne fik nye gavle, men går reelt tilbage til en farvesætning fra 1831, som skyldes maler J. Andersen. Han stafferede da overalt i kirken på opdrag af kirkejerne Poul og Jacob Andreas Glud på Jensgård.

Både altertavlen og prædikestolen er gode eksempler på, hvordan sådanne inventarstykker kunne stå færdigskårne, nogle år før de blev malet. Altertavlen er som nævnt fra 1654, men blev først malet 1665 af Hans Schütte fra Odense, og prædikestolen bærer det skårne årstal 1637, mens et malet lyder »1641«.

Undersøgelser af farvelagene 1905 har vist, at både altertavlen og prædikestolen oprindeligt havde farverige stafferinger af udpræget 1600-talskarakter. Derimod har vi ingen detaljeret viden om senere farveholdninger. Men til gengæld fremgår det nøje, hvornår og af hvem der siden er malet i kirken, idet disse oplysninger som noget usædvanligt findes opført bag på altertavlen (s. 1496, jf. s. 1422, 1533). Efter denne fortegnelse at dømme har inventaret haft sine originalfarver indtil J. Andersens nystaffering 1831. Hans farver er her efter blevet pudset op med mellemrum 1856, 1881, 1897, 1905, 1916 (prædikestolen) og 1937, ligesom en istandsættelse af inventaret er foretaget 1963-64. Sidst i 1800-tallet var der tendens til at inkorporere lidt egetræsfarve, som blev fjernet igen i 1900-tallet.

Alterbordet, muret af små sten, er kun synligt bagtil, 192 cm bredt, 97 cm højt, afstand til østvæggen 95 cm. Bordet dækkes af et *alterpanel* af fyr fra 1831 (fig. 15), 218×88 cm, 114 cm højt, med tre profilfyldinger fortil, en ved siderne. Til panelet slutter sig bagest en bredere underbygning for altertavlen fra 1963-64. Bemalingen i brunt med gyldne profiler er oprindelig og omfatter

kirkeejernes adelige våbener og spejlmonogrammer »JAG« for Jacob Andreas Glud og »CMS« for hans hustru Cecilie Marie Søltoft (jf. epitafium nr. 3).³²

†*Alterklæder*. 1684 anskaffedes til et nyt klæde 'rødt stakket flos (silkefløj), syv alen blårlærred og syv lod sølv- og guldkniplinger',¹⁶ 1863 et klæde af silke- eller uldfløj med ægte guldgaloner.²⁵

Altertavle (fig. 18), 1654, opsat med bevilling af lensmanden Laurits Ulfeldt på Stjernholm (†1659),³³ et stateligt arbejde i bruskbarokstil, tilskrevet Peder Jensen Kolding og (oprindelig) stafferet af Hans Schütte i Odense.

Tavlens opbygning er endnu hovedsagelig renessancens arkitektoniske. Men storfeltets midtparti er trukket perspektivisk tilbage i forhold til sidestykkerne, hvis gesims bæres af snoede, korintiske søjler omvundet med vindrueløv. Det kvadratiske storfelt rummer en perspektivisk Nadverscene efter Koldings sædvanlige forlæg (jf. bl.a. *DK Århus* 2536). Sidefelterne har karakter af muslingnicher, der rummer frifigurer af evangelisterne Lukas (i nord) og Johannes, som står på fodstykker med deres symbolvæsen. Postamentets tre felter kantes som storfeltet af flammelister, og de to ydre rummer typologiske relieffer af Isaks Ofring

Fig. 15. Alterbord 1831 med initialer og våbener for kirkeejerne Jacob Andreas Glud og hans hustru Cecilie Marie Søltoft (s. 1495). Foto AM 2011. – *Communion table, 1831, with initials and arms of the church owners Jacob Andreas Glud and his wife Cecilie Marie Søltoft.*

(fig. 19) og Kobberslangen i Ørkenen, begge efter gængse forlæg.³⁴

Storvingerne, der griber ned om postamentet, rummer engle og figurer af dyderne Tro (i nord, fig. 16) og Håb, der knæler imod tavlens midte. Den forkrøppede storgesims prydes midtfor af en kartouche med englehoveder og en pelikan (Kristus), der nærer ungerne med sit blod. På gesimsens sider sidder evangelisterne Mattæus (i nord) og Markus, hvis symbolvæsner er anbragt på bruskflipper yderst; Markus har noget ubesindigt stillet blækhuset på sit ene knæ (fig. 17). Bag evangelisterne bærer bruskgavle engle med lidelsesredskaber, og herimellem rejser sig topstykket, hvis Korsfæstelsesscene kantes af joniske karyatider i skikkelse af Kærligheden (i nord) og Uskylden(?) med lam og korsstav.³⁵ Den fyldige topgavl har, som så ofte, Kristi Opstandelse som motiv, idet den rummer tre forfærdede romerske

Fig. 16. Personifikation af Troen, udsnit af altertavle, 1654 (s. 1496). Foto AM 2011. – *Personification of Faith, detail of altarpiece, 1654.*

Fig. 17. Evangelisten Markus, udsnit af altertavle, 1654 (s. 1496). Foto AM 2011. – *Mark the Evangelist, detail of altarpiece, 1654.*

soldater og øverst kronet af den opstandne Frelser.

Tavlens klædelige bemaling skyldes i princippet J. Andersen 1831, men er opfrisket flere gange mellem 1856 og 2006-09. Den har som grundfarve en brun marmorering, der suppleres af gråt og forgyldning på siraterne. I postamentfeltet læses med gylden frakturskrift fra 1905 på sort bund: »Jeg haver hierteligen længtes ... Luc: 22,15«. Indskriften findes på en nyere plade, hvorunder der 1933 er konstateret ældre kursivskrift.

Bag på tavlen er malet tre *indskrifter*. 1) 1831, fordelt på to fæstnede træplader (30×40 cm) med gul skriveskrift på sort bund: »An(n)o 1654 er denne Altertavle til Guds Ære og Kirkens Prü-delse opsat og derefter malet og stafferet 1665, da Hr. Søren Andersen Jelling, de Gluders Stamfa-

Fig. 18. Altertavle, 1654, tilskrevet Peder Jensen Kolding i Horsens (s. 1495). Foto AM 2011. – Altarpiece, 1654, attributed to Peder Jensen Kolding in Horsens.

Fig. 19. Isaks Oftring, udsnit af altertavle, 1654 (s. 1495). Foto AM 2011. – *The Sacrifice of Isaac, detail of altarpiece, 1654.*

der, havde været Præst her til Stedet og til Hiarnö udi 47 Aar (jf. gravsten nr. 2). Hans Efterkommer i 5te Led Hr. Justitsraad Poul Glud til Jensgaard har atter an(n)o 1831 ladet den Male og Forgylde Ligesom og Kirken med Maling og andre Forbedringer Forskiönne«.

2) Bag på storfeltet en *fortegnelse* med sort skrivekrift på grå bund *over malere*, der har været virksomme i kirken: »Hans Schütte Maler 1665, J. Andersen Maler 1831, N. C. Lund Maler 1856 October 12te, H. C. Pødenphant Maler 1881 20/7, H. C. Schnor Maler 1897 11/8, F. A. Lütgens har malet & forgylدت Altertavlen 1905, F. A. Lütgens Sønner Maler (sic!) 1937 29/9«.

3) En *liste over degne* og kirkesangere anført med sort kursiv og antikva: »Povel Johnson Aarhuus Degn fra Anno 1639 til 1681, Jørgen Lauritzsøn Blytekker fra 1681 til 1735, Hans Sørensen Hass fra 1735 til 1786 16. okt. (første hånd ophører), Jørgen Hass fra 1786 til 1819, P. R. Aalestrup Kirkesanger fra 1819 til 1846, Th. Hansen fra 1847 til 1881«.

Altertavlen er den største af Peder Jensen Koldings, ligesom den er hans senest daterede og dermed naturligt nok også den mest barokke. Tavlen er, som sit nærmeste sidestykke i Skødstrup (Randers Amt, o. 1650), lettere perspektivisk opbygget i to planer, og udmærker sig derudover ved andre moderne træk som de snoede søjler og flammelisterne. Det centrale nadverbillede og postamentets markante relieffer genfindes også i Skødstrup, hvor de sidstes motiver dog ikke er

typologiske. På tavlen i Janderup fra 1648 finder man ikke blot den samme nadverscene men også en identisk topgavl med Opstandelsen (*DK Tisted* 453).

Inventariet 1702 nævner tavlen som en 'skøn stor altertavle, som udi billeder er udhuggen og med smuk maling stafferet'.²¹ Endnu 1770 læstes en *†indskrift* (vel i frisen): »An(no) 1654 er denne Alter Taffle til Guds ære og Kirkens pryldelse opsat (da) den Erlige og Welb(yrdige) mand Lauritz Ulfelt var Befalings Mand over Stiernholms Ampt oc er siden 1665 med maling stafferet efter at hæderlig oc wellærde mand Her Søren Andersen i Jelling (sic!) da havde været Sogne Præst her til stedet oc Hiarnöe udi 47 aar oc Provst offuer Bierre Herrit i 23« (jf. gravsten nr. 2).³⁶ Indskriften viser, at Lauritz Ulfelt optrådte som lensmand, ikke som giver af tavlen, der må være blevet anskaffet og betalt af kirkens kasse. En undersøgelse af tavlens farvelag 1905 viste, at den med Hans Schüttes førstestaffering fra 1665 (jf. indskrift nr. 2) har haft en langt rigere farveholdning end den nuværende. Ornamenterne havde været malet med en lys grøn farve på lys blå bund, figurerne havde hudfarve, og deres dragter

Fig. 20. Oblatæske 1740, låget med giverindskrift for Marie Margrethe Dreyer (s. 1500). Foto AM 2011. – *Wafer box, 1740, lid with donor's inscription for Marie Margrethe Dreyer.*

Fig. 21. Altersølv med oblatæske, 1740, udført af Knud Rasmussen Brandt og skænket af Marie Margrethe Dreyer (s. 1499, 1500). Foto AM 2011. – Altar plate with wafer box, 1740, made by Knud Rasmussen Brandt and donated by Marie Margrethe Dreyer.

havde stået kraftigt grønne, blå, røde og forgyldte. På søjlerne konstateredes hvidt med forgyldte kapitæler og vinløv, og i frisen sås der spor af 'forgyldte skriftsprog'.

Schüttes farver prydede tavlen til 1831, da den fik sin nuværende staffering, som blev markeret med malerens og kirkeejeren Poul Gluds navne på bagsiden (jf. ovf.). 1905 fjernede restauratoren Erik Bayer visse senere overmalinger og kunne rigtigt bemærke, at de eksisterende farver mere gav tavlen karakter af et stukkaturarbejde end et træskærerarbejde. 1935 blev tavlen udsat for et borebilleangreb og fik en rensning, der krævede fornyelse af en væsentlig del af bemalingen 1937. Konserverende istandsættelser er foretaget 1963–64 og 2006–09.

Altersølv (fig. 21), 1740, bekostet af sognepræst og kirkeejer Poul (Nielsen) Gluds enke Marie Margrethe Dreyer (jf. epitafium nr. 2 og lysekroner nr. 1) og udført af guldsmed Knud Rasmussen Brandt i Horsens,³⁷ efter at det tidligere

†altersølv var gået til ved præstegårdens brand. *Kalken*, 22 cm høj, har ottetunget fod med buede afsæt, der er drevet stejlt op imod det ottesidede skaft. Knoppen er gotisk, bægeret stejlt med omløbende, graveret indskrift i skriveskrift: »Paa nye er Kalk og Disk til Kirken Sat i Stand. Den forrige blev Brendt i Præste gaardens Brand den 23. octobr. A(nn)o 1740«. På en af fodens tunger læses tilsvarende: »Marie Magrethe(sic) Dreÿer Sal Povel Gluds den 22. November Anno 1740«. Fodens underside har prikgraveret vægtangivelse: »V(og) med Dick 44 L(od) 1½ q(vin)t« samt guldsmedens stempel (Bøje nr. 6146). *Dishen*, tværmål 14,5 cm, har et cirkelkors på fanen og omløbende på fanen samme indskrift som på kalkens fod.

†*Altersølv*. Det altersæt, som gik til 1740, er vel identisk med en 'ny forgyldt kalk og disk', der er anført i inventariet 1682,¹⁶ og som synes anskaffet efter Svenskekrigene. Hertil har øjensynligt hørt nedenstående *vinflaske af tin.

Fig. 22. Sygesæt 1740, udført af Knud Rasmussen Brandt (s. 1500). Foto AM 2011. – *Chalice and paten for the sick, 1740, made by Knud Rasmussen Brandt.*

Oblatæsker. 1) 1740, sammenhørende med altersølv og med samme indskrift for Marie Margrethe Dreyer. Æsken er cylindrisk (fig. 20–21), 5,5 cm høj, 11 cm i tværmål. Det hvælvede låg (fig. 20) har skævnækket kant og i midten et cirkelkors med indprikkede versaler »JN/RJ« (Pilati ord på korset), hvorom der er graveret samme indskrift som på kalkens fod og på disken. På undersiden Knud Rasmussen Brandts stempel (Bøje nr. 6146). *2) O. 1914, af sort porcelæn med guld Kors fra Den kongelige Porcelænsfabrik, sammenhørende med alterkande nr. 2. Nu i Glud Museum (inv. nr. 14253).

Sygesæt (fig. 22), 1740, udført af Knud Rasmussen Brandt, Horsens, og sammenhørende med altersølv.³⁷ *Kalken*, 14 cm høj, har sekstunget fod med graveret kors i strålekrans. Skaftet er cylindrisk, knoppen linseformet, og bægeret har halvkugleform med riller langs randen. På fodens underside læses med prikgraveret skriveskrift: »V(og) 17 lod ½ q(vint)«, og her ses også guldsmedens stempel (Bøje nr. 6146). *Disken*, tværmål 8,5 cm, har cirkelkors på fanen (stempel savnes). Til sættet hører nu en oblatæske i pilleform af teaktræ og et ligeledes nyere læderfuttal. Inventariet 1682

nævner som †sygesæt 'en lille kalk og disk af tin', hvortil nedennævnte *vinflaske også kan have været brugt.¹⁶ Sygesættet nævnes endnu 1702.²¹

En *ske* fra 1902³⁸ er 17,5 cm lang med korsprydet laf og skaft samt på det sidstes underside kirkens navn med graveret skriveskrift. Her ses også stemplet »R. Jensen« samt Københavnsmærke »(19)02« og mærke for gardejnen Simon Groth.

Alterkander. 1) 1960, af sølv, 30 cm høj, med kors på korpus. Under bunden Københavnsmærke med årstallet og gardejnsmærke for Johs. Siggaard. *2) 1914,¹³ af sort porcelæn med guld Kors fra Den kongelige Porcelænsfabrik. Nu i Glud Museum (inv. nr. 14253). En †alterkande af porcelæn med hvid glasur er afløst af alterkande nr. 2.

En *vinflaske af tin fra 1666, der må have tilhørt kirkens †altersølv eller †sygesæt fra 1600-tallet (jf. ovf.), er ottekantet, 20 cm høj, tværmål 20 cm. Halsen, beregnet for skruelåg, er gået af og ligger nu indeni. På en af siderne er graveret et Jesumonogram over tre sammenskrevne V'er, vel for »via, veritas, vita« (vejen, sandheden og livet) samt årstallet »1666«. Stærkt medtaget af tinpest, fundet på kirkens loft 1964. I Glud Museum (inv. nr. 8295). Inventariet 1682 anfører foruden den-

ne store to små *tinflasker*,¹⁶ der snarest har hørt til *†sygesættet*.

Alterstager (fig. 23), o. 1675, af messing, 40 cm høje, med klokkefod, balusterskaft og flad lyse-skål; lysetorn af jern. Til en eller to (*†*)*stager* af messing fra o. 1875 har hørt to *★påsater* med skruegang, nu i Glud Museum (inv. nr. 15591). En *syvstage* fra 1986 er 36 cm høj og mærket med skriveskrift: »Skænket til Glud Kirke af Otilia og Viggo Hansen 1986«.

†Alterbøger. 1614 fik kirken et nyt *graduale*,²⁰ og 1682 forefandtes en Christian IV's bibel og en alterbog.¹⁶

En *★messehagel* fra o. 1900 er af rødt fløj med rygkors og kanter af guldagramaner. I Glud Museum (inv. nr. 13786). *†Messehagler*. 1682 havde kirken en ny og en gammel hagel,¹⁶ og 1702 var hagelen næsten ny, 'af rødt fløj garneret med guldgniplinger'.²¹ 1866 anskaffedes en hagel af rødt silkefløj med ægte guldgalonier og bredt kors på ryggen.²⁵ 1867 købtes en hagel af Rårup Kirke.¹³

Alterskranke, formentlig 1831, med plan som et cirkelsegment og udsavede, gennembrudte stivere i sløjfeform. Stiverne er brunmarmorerede, hylde

Fig. 23. Alterstager, o. 1675 (s. 1501). Foto AM 2011. – *Altar candlesticks, c. 1675.*

Fig. 24. Dåbsfad, o. 1575 (s. 1502). Foto AM 2011. – *Baptismal dish, c. 1575.*

og håndliste sorte. 1904 blev knæfaldet gjort tre tommer bredere og belagt med læderpuder.³⁸

Døbefonten (fig. 26), 97 cm høj, består af en slank *fod af kalksten* fra o. 1250-1300 med en *bronzestøbt kumme*, der ifølge indskrift er skænket 1702 af Herman Lorentz Nissen og støbt af Johannes Lehmeyer i Glückstadt (Holsten). Den cirkulære fod har form af en indsvungen keglestubb med øvre vulst. Kummen, tværmål 68 cm, er halvkugleformet med bladværk forneden, stærkt profileret rand og midt på siden et tolinjet skriftbånd med latinsk versalindskrift: »Anno Christi 1702 Lorentz Nissen. Qvi crediderit et baptizatus fverit salvus erit. Iohannes Lehmeyer me fecit Glvckstadt« (I det Kristi år 1702 Lorentz Nissen. Den som tror og bliver døbt skal blive frelst (Mark. 16,16). Johannes Lehmeyer gjorde mig i Glückstadt). Giveren Herman Lorentz Nissen (1662-1717) var råd- og amtsforvalter over Segeberg Amt i Holsten og Landkommissær i Jylland. Han ejede kirken 1701-04, og hans hustru Ida Sophie Amalie Glud (1672-1703) var datter af Viborgbispens Søren Sørensen Glud, som igen var søn af Gludslægtens stamfader sognepræst Søren Andersen Jelling i Glud (jf. gravsten nr. 2).³⁹

Mellem randen og indskriften har kummesiden små relieffer af Kristus som 'salvator mundi' (ver-

Fig. 25. Kristus som Salvator Mundi mellem apostlene Andreas og Peter, udsnit af døbefontens kumme (s. 1502, jf. fig. 26). Foto AM 2011. – *Christ as Salvator Mundi between the apostles Andrew and Peter, detail of font basin.*

Fig. 26. Døbefont, foden fra o. 1250-1300, kummen støbt i bronze 1702 af Johannes Lehmeyer i Glückstadt som en gave fra Herman Lorentz Nissen (s. 1501). Foto AM 2011. – *Font, base from c. 1250-1300, basin cast in bronze in 1702 by Johannes Lehmeyer in Glückstadt as a donation from Herman Lorentz Nissen.*

dens frelser) og 12 apostle (12 cm høje), der står på skriftbånd med deres navne (versaler). Alle er iført fyldige, folderige dragter og bærer gængse attributter bortset fra, at Andreas har et almindeligt kors og Judas Taddæus et omvendt kors. De nævnes her med uret: 1) (Fig. 25) »Salvator Mun(di)«. 2) (Fig. 25) »S. Andreas«. 3) »S. Ivdas Tad(dævs)«. 4) »S. Iacobvs Min(or)«. 5) »S. Iohannes«. 6) »S. Tomas«. 7) »S. Mattias«. 8) »S. Simon«. 9) »S. Bartolmev(s)«. 10) »S. Iacobvs Ma(ior)«. 11) »S. Philippvs«. 12) »S. Pavlvs«. 13) (Fig. 25) »S. Peter«.

Foden er af gotlandsk arbejde og må være en rest af kirkens middelalderlige døbefont, der efter udformningen at domme kan have været af samme bægerbladstype fra o. 1250 som fonten i Urlev (s. 1171 med fig. 18). Den kan dog også tænkes at have haft spidse, gotiske arkader og været noget yngre.⁴⁰ Den gamle font, 'en stor stenfont', nævnes endnu i inventariet 1702.²¹

1702 må den middelalderlige *†kumme* være afløst af den nuværende, der har et meget nært sidestykke fra 1699 i Lebrade i Holsten.⁴¹ Fonten, der o. 1925 stod ved korbuens nordside, har nu plads i skibets nordøsthjørne.

Dåbsfad (fig. 24), o. 1575, af drevet messing, nederlandsk, tværmål 48 cm. I bunden medaljon med fremstilling af Bebudelsen og et omløbende,

Fig. 27. Korbuekrucifiks, o. 1500 (s. 1503). Foto AM 2011. – *Chancel arch crucifix.*

udpudset majuskelbånd samt på fanen to rækker stemplede blomsterornamenter. Her ses også de sekundære, graverede initialer »INR«, »CVA« for fadets tidligere ejere (jf. s. 111, 1144). Fadet er for lille til fonten og ligger derfor i en nyere messingring. Det har blandt flere andre et side-stykke i Bjerre Kirke (s. 1143 f.). Da fonten 1682 manglede 'bækken',¹⁶ må fadet enten en tid have været borte fra kirken eller snarere først anskaffet på et senere tidspunkt. En *dåbskande* fra 1906 er af messing, 28 cm høj, med svunget hank og et kuglekorpus, der prydes af kors med trekløverender.³⁸ En *†dåbskande* af tin med låg blev anskaffet 1862.²⁵ Et *†fontelåg* nævnes 1702 som et 'trædækken' til fonten.²¹

Korbuekrucifiks (fig. 27), o. 1500, med senere kors af fyrretræ. Den ret spinkle kristusfigur, 132 cm høj, hænger lodret i let skrånende arme med hovedet lagt imod højre skulder, strakte ben og højre fod bøjet ind over den venstre. Hovedet (fig. 28), der bærer en snoet tornekroner, er påfaldende summarisk skåret, næsten som om det ikke var helt færdiggjort fra billedskærerens side. Håret falder som en glat masse ned bag skuldrene, øjnene, der næsten kan opfattes som åbne, udgør hvælvede partier, næsen er lige, og fuldskæggets afgrænsning imod kinderne er ikke markeret. Ribben er angivet som knoer med vandret sidesår i højre side, og det korte lændeklæde har snipper ved højre hofte og mellem benene. Fing-

Fig. 28. Kristusfigurens hoved, udsnit af korbuekrucifiks, o. 1500 (s. 1503). – *Head of the Christ figure, detail of chancel arch crucifix, c. 1500.*

rene er vist indbøjede, men på en ganske flad og uplastisk måde.

Det glatte kors er formentlig fra 1700-tallet med kvadratiske endefelter og en ganske kort øvre arm. Bemaling fra 1800-tallet, figuren hvid, korset sort med Pilati ord påført foroven i hvid skriveskrift. Herunder er konstateret et ikke meget ældre farvelag med hudfarve, brunt eller sort hår og skæg samt forgyldning på lændeklædet. Ophængt på triumfvæggens nordside, hvor det også fandtes o. 1925 (jf. fig. 40). 1879 hang krucifikset på skibets nordvæg i østfaget.

Prædikestol (fig. 29), 1637, stafferet 1641, skænket af kapellan ved Skt. Nikolaj Kirke i København Jakob Sørensen Glud til sin fædrene kirke Gluds sirat (jf. alterkalk i Hjarnø Kirke, s. 1534). Stolen har fem fag med retkantede, profilkantede felter og korintiske hjørnesøjler, der har prydbælte med flade bosser.

Felterne rummer relieffer, der sammenfatter hele frelseshistorien. Fra nord ses: 1) Evas skabelse ud af Adams side. Hun tilbeder straks skaberen, der løfter hånden velsignende, mens vækster og dyr angiver den paradisiske tilstand. 2) (Fig. 30) Syndefaldet. Slangens hoved er lige over et æble, som Eva plukker med sin oprakte venstre hånd, mens hun med den højre rækker frugten videre til en tøvende Adam. Over hans hoved sidder der en papegøje i træet, mens man ved dets fod ser en hund, der lopper sig. 3) (Fig. 31) Hyrdernes Tilbedelse. Ved at løfte et klæde åbenbarer Maria barnet for hyrderne, der står og knæler omkring. En letter på hatten, en anden har lagt sin hat og stav i forgrunden. 4) Korsfæstelsen med Maria og Johannes under korset. Hun løfter sine foldede hænder op imod sønnen, mens Johannes peger ned imod Adams hovedskal. 5) Opstandelsen. Kristus står på den åbne sarkofag med venstre hånd løftet velsignende, korsfanen i den højre.

Under søjlerne har postamentet fremspring med løvehoved, der flankerer felter med kantende pærestav. Frisen svarer til postamentet, men dens fremspring prydes af bøjler med englehoved over tandsnit og diamantbosse. Gesimsen ledsages af tandsnit. Under postamentfremspringene flankerer usædvanlig store englehoveder hængestykker i form af gennembrudt rulleværk. Den åbne, svajede underbaldakin består af glatte bøjler, som mødes i en midtkollonet og ender i en hængesknop.

Prædikestolen er opsat ved triumfbuens sydside med opgang igennem triumfvæggen. Over den skyder himlen ud med fem frie sider. Frisens hjørner har bøjlefremspring, der prydes af mandshoved over tandsnit, og som bærer stående hjørneputti (nu uden vinger), der holder Jesu Lidelseredskaber i hænderne. Mellem dem har sidefagene topstykker i form af gennembrudt rulleværk, der omslutter et lille arkadefelt med relief

Fig. 29. Prædikestol 1637, skænket af kapellan ved Skt. Nikolaj Kirke i København Jakob Sørensen Glud til sin fædrene kirke Gluds sirat (s. 1504). Foto AM 2011. – *Pulpit, 1637, donated by the curate of the Skt. Nikolaj Church in Copenhagen, Jakob Sørensen Glud, for the ornamentation of his ancestral church Glud.*

Fig. 30-31. Prædikestolsrelieffer 1637 (s. 1504). 30. Syndefaldet. 31. Hyrdernes Tilbedelse. Foto AM 2011. – *Pulpit reliefs, 1637. 30. The Fall. 31. The Adoration of the Shepherds.*

af de fire evangelister, hvis navne er anført med reliefversaler. Fra nord ses »S. Mathævs, S. Marcvs, S. Lvcas, S. Iohannes«. Midtfagets topstykke (fig. 33) udgøres af et mere moderne bruskværk, der indfatter en krans og bærer en topkonsol med et liggende Gudslam. Ved siderne står på egne konsoller Moses (i nord) og Johannes Døberen, der peget op imod lammet. Under dette læses reliefversalerne: »See det Gvds lam, som bær verdens synder« (Joh. 1, 29), og i kransen ses giverens sammenskrevne initialer »JSG« over det latinske valgsprog »Jesv salvatori gavdeo 1637« (Jeg glæder mig ved Jesus min Frelser). Under himlens fremspring er der englehoveder som kurvens (fig. 32), og imellem dem hængestykker af bruskværk,

af hvis midte der vokser små kvindeskikkelser. Et af hængestykkerne (nærmest sydvæggen) er nyskåret 1963-64 med brug af den gamle kvindefigur.⁴² Himlens loft er glat med en midtroset, hvorfra der hænger en Helligåndsdue.

Mens prædikestolens indskrifter går tilbage til 1641, er træværkets bemaling fra 1831, delvis afdækket ved en restaurering 1937. Stafferingen har som grundfarve sort og en brun marmorering, der suppleres af gråt og forgyldning. Indskrifterne, der fremtræder opmalede, står i gylden fraktur på sort bund. I frise og postament er indskriften fremdraget 1963-64: »Denne Prædigk Stool med ald sin behøring Haffver Hæderlig oc vel Lærdt mand her Jacob Sørensen Glud med tiener Udi

Guds ord til S. Nicolai i Kiøben Haffn til Guds ære foræret til Glud sin Fædrene Kierckis ziirat Anno 1641«. I himlens frise læses: »Gud mig elsker ... Ioh. 14,(23)«,⁴³ og under prædikestolens bund sås tidligere malet »F. Lütgens Maler 1916« (jf. altertavle).

En undersøgelse 1905 kunne i store træk fastslå stolens oprindelige farver. En del af rammeværket havde stået sort, ligeledes søjlernes skafter, mens deres prydbælter havde været forgyldte. Fremspringene havde stået røde med sølv på ornamenterne, og reliefferne havde været malet i 'pragtfulde farver'. På figurerne sås legemsfarve og dragter i blågrønt, rødt og forgyldning, mens deres baggrund havde 'naturlige farver' (jf. fig. 32).

En delvis opmaling 1916 omfattede i postamentfelterne $\dagger$ bibeltciter med hvid frakturskrift, i midtfeltet med henvisning til Luk. 2,16 (foto i NM). Ved prædikestolens seneste restaurering 2006-09 har et af himlens englehoveder fået sin

Fig. 32. Prædikestol 1637, englehoved på himlen med oprindelig bemaling (s. 1506-07). Foto AM 2011. – Pulpit, 1637, head of angel on tester with original paintwork.

Fig. 33. Prædikestol 1637, udsnit af himlen med givers initialer og valgsprog (s. 1506). Foto AM 2011. – Pulpit, 1637, detail of tester canopy with donor's initials and motto.

oprindelige, naturalistiske farveholdning halvt af-dækket (fig. 32).

1682 var prædikestolen forsynet med et $\dagger$ timeglas,¹⁶ og 1864 skulle den have $\dagger$ beklædning med silke- eller uldflojl.²⁵

Stolestadernes bænke er fra 1937, mens gavlene er fornyet 2006-09 i bred, retkantet og glat form. Ny brunsort bemaling. $\dagger$ Gavlene fra 1937 var vandret afsluttet med en liste.

$\dagger$ Stolestader. Over kirkens ældre stader opsattes der 1864 på sydvæggen en række $\dagger$ hatteknager.²⁵ 1879 indsatte man overalt inklusive på pulpituret nye stolestader,²⁵ der ses på fotografier (jf. fig. 40), ligesom en $\star$ bænk med to gavle er bevaret på Glud Museum (inv. nr. 11020). Gavlene havde spærformet afslutning, forpanelerne liggende rhombefyldinger. 1915 blev alt stoleværk malet med egetræsfarve.³⁸

Fig. 34. Skibets indre set fra koret. Foto AM 2010. – *Interior of the nave seen from the chancel.*

En †*degnestol* i koret var 1909 ikke længere i brug og blev fjernet, fordi den optog plads.³⁸

En †*herskabsstol* fra 1700-tallet for Jensgård og senere Tønballegård anes i korets nordvesthjørne på et fotografi af kirkens indre o. 1925 (fig. 40). Den havde form af en kabine med (mindst) tre vinduesåbninger i syd, en profilgesims og derover gavlformede topstykker.

Pengeblok (fig. 35), o. 1700, 93 cm høj, sekssidet med hvælvet top og pengetragt af jern. Siderne har tre vandrette jernbånd og en låge med låsestang og øskener. Ny brunsort bemaling. I våbenhuset ved indgangen.

En †*klingpung* (fig. 51) fra o. 1825-50 er 121 cm lang, 'posen' har form af en blikbeholder med rødt fløjsindtræk, vedheftet en klokke. Slidt

Fig. 35. Pengeblok, o. 1700 (s. 1509), samt gravsten nr. 2, o. 1681, over sognepræst Søren Andersen Jelling (Gludslægtens stamfader) og hans hustru Maren Sørensdatter (s. 1517). Foto AM 2011. – Poor-box, c. 1700, and tombstone, c. 1681, of incumbent Søren Andersen Jelling (founder of the Glud family) and his wife Maren Sørensdatter.

Fig. 36. Glud og Hjarnø kirker, udsnit af præsterækketavle fra o. 1950, udført af Emil Hansen, Ryslinge (s. 1511). Foto AM 2011. – *Glud and Hjarnø churches, detail of board listing incumbents, from c. 1950, made by Emil Hansen, Ryslinge.*

rød bemaling med guldornamenter. Skaftet er af mørknet træ. I Glud Museum (inv. nr. 15594). †*Klingpunge*. 1702 havde kirken en ny klingpung af rødt fløj, 'garneret med brede sølvsnore'.²¹ 1770 nævnes en tavlepung 'af rødt fløj broderet med sølv', der var givet 1702 af general Prætorius, 'som dengang var løjtnant'.⁴⁴ 1870 anskaffedes en pung til to 'endnu eksisterende klingpunge'.²⁵

To *★pengebøsser* fra 1881 er af sortmalet jernblik, kasseformede med tragt, 16 cm høje. På siderne malet med gul antikvaskrift »Glud Kirke 1881«.

Fig. 37. †Pulpitur 1600-50 med †orgel fra 1908, bygget af A. C. Zachariasen, Århus (s. 1510-11). Foto i Lokalarkivet for Glud, Hjarnø og Skjold sogne. – †*Organ loft, 1600-50 with †organ from 1908, built by A. C. Zachariasen, Århus*

I Glud Museum (inv. nr. 15592). 1862 nævnes et antal †*fattigbøsser*.¹³

En *★(†)dørfløj* (fig. 10) fra o. 1650-1700 blev 1947 fundet i skibets tilmurede norddør (jf. s. 1489) og er nu i Horsens Museum (inv. nr. 3929).²⁴ Den er af egetræ, oprindeligt ca. 255×134 cm, men kun de øverste tre fjerdedele er nu i behold. Fløjen udgøres af tre planker, der bagpå holdes sammen af krydsrevler og vandrette revler foroven og (tidligere) forneden; revlerne er påsat med træagler. På forsiden er der spor efter otte vandrette †jernbånd, af hvilke de to må have dannet gangjern. Et nøglehul måler hele 11 cm. Fløjen har sidestykker eksempelvis i Vodder og Rinkenæs kirker (*DK Sjydl* 1214, 1943).

Et †*pulpitur* (fig. 37) fra o. 1600-50 nævnes tidligst 1702, da det rummede pladser for 'de unge mænd'.²¹ Pulpituret stod i skibets vestende frem til 1963-64, fra 1908 som orgelpulpitur. Det blev båret af affasede stolper og strakte sig frem til øst for indgangsdøren. Brystningen havde 19 fyldinger under et lavt balusterværk med kraftig gesims. Opgangen var i syd, hvor en måske oprindeligt, rundbuet portal markerede adgangen. 1933 stod pulpituret egetræsmalet, men havde ældre farvelag. 1949 foreslog kirketiendeejeren, at †pulpituret blev fjernet.

Orgel (jf. fig. 34), 1962, med 10 stemmer, to manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå, til Risbjerg Kirke i Hvidovre ved København. Oprindeligt disposition: Manual I: Salicet 8', Principal 4', Mixtur III, Krumhorn 8'.⁴⁵

Manual II: Gedakt 8', Rørføjte 4', Quintatön 2'; svelle⁴⁶. Pedal: Subbas 16', Gedakt 8', Fagot 16'. Kopler: II-I, I-P, II-P. Opstillet i Glud Kirke 2006 af P. G. Andersen & Bruhn, Årlev, der samtidig ændrede dispositionen til: Manual I: Salicet 8', Oktav 4', Mixtur II/Sesquialtera II (2006), Krumhorn 8'; tremulant (2006). Manual II: Gedakt 8', Rørføjte 4', Gemshorn 2' (2006); svelle⁴⁶. Pedal: Subbas 16', Gedakt 8', Fagot 16'. Kopler: II-I, I-P, II-P. Facaden, tegnet af Rolf Graae, måtte af pladsmæssige grunde omdannes ved opstillingen i Glud Kirke.⁴⁷ I skibets nordvestre hjørne.

**Orgel*, 1966, med seks stemmer, ét manual og pedal, bygget af Jydsk Orgelbyggeri, Hinnerup. Disposition: Manual: Gedakt 8', Principal 4', Rørføjte 4', Oktav 2', Scharff II. Pedal: Subbas 16'. Koppel M-P. I kirkens vestende. Siden 2008 i Søværnets Tambourkorps' øvelokale, Søværnets Officersskole, København.

†*Orgel* (fig. 37), 1908, med fem stemmer, bygget af A. C. Zachariasen, Århus. Pneumatisk aktion og vindladesystem.⁴⁸ Bekostet af menigheden.⁴⁹ På *†pulpitur* i kirkens vestende, med spillebord i orgelhusets søndre gavl.⁵⁰

Salmenummertavler, seks ens fra 2006-09 i form af glatte, sortmalede plader med hængecifre i let-metal. Tre ens **salmenummertavler* fra o. 1875 har rundbuet afslutning og en glat, sortmalet flade til påskrift med kridt. I Glud Museum (inv. nr. 24757-59). 1916 anskaffedes seks nye 'stilfulde' *†salmenummertavler* med metaltal.³⁸

Fig. 38. Olielampe, romansk af granit, måske stammen fra kirken (s. 1512). Foto AM 2011. – *Cresset stone of granite, Romanesque og granit, perhaps from the church.*

Fig. 39. Lysekrone, o. 1760, skænket af Johanne Marie Poulson i København og ophængt over datteren Marie Margrete Dreyers og hendes mand sognepræst Poul Gluds grave (s. 1511). Foto AM 2011. – *Chandelier, c. 1760, donated by Johanne Marie Poulson in Copenhagen and hung above the tombs of her daughter Marie Margrete Dreyer and her husband, the incumbent Poul Glud.*

En *præsterækketavle* fra o. 1950 er udført af billedskæreren Emil Hansen, Ryslinge (jf. s. 1470). Den er af teaktræ, 223×146 cm, med indskårne navne og årstal i skrå versaler. Øverst ses et relief, der som fremstilling af livet på landet viser såning, høst og fiskeri. Nederst er tilsvarende fremstillet Glud og Hjarnø kirker (fig. 36) over versalerne: »Skænket til Minde om Johannes Ferdinand Fenger« (sognepræst, †1950). Tavlen hang fra første færd vestligst på sydvæggen, men er 2006 flyttet øst for syddøren.

En *degnerækketavle* (med et par kirkesangere) rækkende fra 1639 til 1881 er ret usædvanligt anført bag på altertavlen, jf. s. 1498.

Lysekroner. 1) (Fig. 39), o. 1760, skænket af Johanne Marie Poulson i København og ophængt over datteren Marie Margrethe Dreyers og hendes mand sognepræst Poul Gluds grave midt i skibet (jf. altersølv og epitafium nr. 2).²⁶ Den prægtige krone, tværmål 135 cm, har otte lange, svungne arme og derover otte mindre pyntearme samt en kronende flaktørn. Ophængt midt i skibet, hvor den også hang o. 1925 (jf. fig. 40). 2-5) Fire nyere kroner ved skibets sidevægge.

En *†lysearm* fra o. 1650 hang endnu o. 1925 på væggen syd for prædikestolen (jf. fig. 40). Selve

den svungne arm med skål og pibe var fæstnet til et vægskjold, der 1964 fandtes på loftet. Det var af forgyldt kobber, cirkulært, tværmål 22,5 cm, og opdrevet i buleform med blomster og frugter omkring et kvadratisk hul til armens fæstelse.

En romansk **olielampe* (fig. 38) kan stamme fra kirken. Den er af rødlig granit, næsten kvadratisk, 30×33 cm, 13 cm høj. Dens ene hjørne er gået af og dermed en af oversidens oprindelig fem skålformede fordybninger til olien. Det midterste hul er størst, 10,5 cm i tværmål, 6 cm dybt, de øvrige 8 cm i tværmål, 5 cm dybe.

Sådanne stenlamper kendes fra hen ved en snes danske kirker og i andre europæiske lande, men deres brug er ikke helt klarlagt.⁵¹ Lampen er fundet 1917 ved nedbrydning af en staldbygning i Sønderby og har været antaget for et vidnesbyrd om et kapel på stedet (jf. s. 1484). I Glud Museum (inv. nr. 2117).¹¹

Et *kirkeskib*, fuldriggeren »Christianshavn«, er bygget og skænket af forhenværende maskinmester D. A. Jensen, Glud, og ophængt 1. juni 1952 som en kopi af Asiatisk Kompagnis kinafarer af

dette navn fra o. 1800.⁵² Skibet er 110 cm langt, skroget sortmalet med hvidt kanonbælte og grøn bund. I skibets vestende.

†*Ligbårer*. Inventariet 1682 anfører en stor og en lille ligbåre.¹⁶

Klokken, fra 1578, er støbt af Mathias Benning i Lübeck, tværmål 88 cm, og bærer om halsen versalindskriften: »Lavdate Dominvm in cimbalis. Lavdate evm in timpanis organi(!) (jf. Sl. 150, 4-5). Fecit me Matias Benninck Lvbece. Anno 1578« (Lovpris Herren med cymbler. Lovpris ham med orglets pauker(!). Mathias Benning gjorde mig i Lübeck i året 1578). Over indskriften, der kantes af lister, løber en bladbort; hankene prydes af langskæggede hoveder. Samme støber har leveret klokker til bl.a. Sludstrup (DK Sorø 699), Vestenskov (DK Maribo 304) og Gesten kirker (DK Ribe 2536).⁵³ Ophængt i nyere slyngebom i klokkestablen. Klokken anføres 1682 hængende i et 'træværk' (en klokkestabel) ude på kirkegården (jf. s. 1485).¹⁶

†*Klokker*. Ved klokkeskatten 1528-29 afstod kirken en klokke, der 'med jernfang' vejede et skippund og 18 lispund (jf. s. 1018-19).⁵⁴

Fig. 40. Indre set mod øst o. 1925. Foto i NM. – Interior seen towards the east c. 1925.

Fig. 41. Epitafium nr. 1, 1706, hængestykke med englehoved og våbener for Niels Sørensen Glud og hans hustru Ane Margrethe Blichfeld (s. 1513, jf. fig. 42). Foto AM 2011. – Sepulchral tablet, 1706, pendant with head of angel and arms of Niels Sørensen Glud and his wife Ane Margrethe Blichfeld.

GRAVMINDER

Epitafier. 1) (Fig. 42), 1706, over Niels Sørensen Glud, sognepræst for Glud og Hjarnøe menigheder i 46 år samt provst i Bjerrehæred i 30 år, *12. febr. 1634 i Glud præstegård, †8. april 1711, og hans hustru Ane Margrethe Hansdatter Blichfeld, *7. febr. 1646 i Raarup præstegård, †16. maj 1727. De levede i et kristeligt og lykkeligt ægteskab i 44 år og velsignedes med seks børn, fem sønner og en datter. To sønner, Søren og Poul, var før forældrenes død præster, den første i Katstrup, den anden i Glud. De fire øvrige (Hans, Sophia, Jacob og NN) bortkaldtes tidligt ved døden (Hans døde

som teologistuderende i København, de øvrige har fundet deres sove- og hvilested her, 1706).⁵⁵

Det højrektangulære skriftfelt indfattes af en kraftig ramme med flammelister, og alt kantes af vinger, hænge- og topstykke i bruskbarok, der følger Peder Jensen Koldings manér men noget grovere (jf. altertavle). Vingerne løber ud i et englehoved i profil og bærer flankerende frifigurer af Troen (tv.) og Retfærdigheden. Hængestykket rummer en bred oval laurbærkrans, hvorunder englehoved og afsluttende vindrueklase (fig. 41). Topstykket har felt i skykrans og kronet af den opstandne Frelser, der yderst flankeres af to forfærdede romerske soldater.

Fig. 42. Epitafium nr. 1, 1706, over sognepræst Niels Sørensen Glud og hans hustru Ane Margrethe Hansdatter Blichfeld (s. 1513). Foto AM 2011. – *Sepulchral tablet, 1706, in memory of incumbent Niels Sørensen Glud and his wife Ane Margrethe Hansdatter Blichfeld.*

Epitafiet står med en staffering i hvidt, gråt og brunt, der formentlig skyldes maler J. Andersen 1831 (jf. altertavle). Indskrifterne, med sort skrift på hvid bund, hører hertil, men går tilbage til de oprindelige, der var forsynet med afsluttende årstal »1706«. ⁵⁶ I topfeltet læses: »2. Cor. 5,

8 v. Vi ere frimodige og have mere Behagelighed til at vandre bort fra Legemet og være hjemme hos Herren«. I hængestykkets laurbærkrans er på sort bund malet de afdødes skjoldmærker (fig. 41), hans tre klokke er hentet fra de adelige Gluders våben (jf. alterpanel s. 1495). I slutningen af

Fig. 43. Epitafium nr. 2, o. 1770, over magister Poul Glud, assessor i konsistoriet, provst over Bjerre Herred og sognepræst i Glud og Hjarnø, samt hans hustru Marie Margrete Dreyer til Jensgård (s. 1516). Foto AM 2011. – Sepulchral tablet, c. 1770, in memory of Poul Glud, Rural Dean of Bjerre District and incumbent in Glud and Hjarnø churches, and his wife Marie Margrete Dreyer of Jensgård.

1800-tallet fik træværket en delvis overstrygning med egetræsfarve, og 1933 konstaterede man to tre ældre farvelag, af hvilke det nuværende blev afdækket og suppleret 1937.

Epitafiet er et udpræget Horsensarbejde og kan formentlig tilskrives et medlem af denne bys

snedkerlav, Arent Friderichsen Slache (†1709). De nærmeste sidestykker i opbygning og former er Slaches lidt rigere epitafier fra 1697-1702 over borgmester Jørgen Høgsbro i Horsens Klosterkirke og over Anders Jensen Tonboe fra 1703 i Hansted Kirke (DK Århus 4853, 5908).⁵⁷ Op-

hængt midt på skibets nordvæg, 1933 vestligt på samme væg.

2) (Fig. 43), o. 1770, over magister Poul Glud, H(ans) K(ongelige) M(ajestæts) assessor i konsistoriet, provst over Bierre Herred, sognepræst til Glud og Hiarnöe menigheder, †1739, 63 år gammel. Hans fader Niels Glud døde 1711, 78 år gammel, og farfaderen Søren Andersen Jelling døde 1681, 91 år gammel, »som alle tre vare Sogne Præster og Provster i 121 Aar« (jf. altertavle). Hans hustru var Marie Margrete Drejer til Jensgaard, †1754, 64 år gammel (jf. altersølv og lysekroner). Foruden to tidligt afdøde børn efterlod de sønnen Hans Glud, *1718, sognepræst her sammesteds og gift med Drude Cathrina Clausen, som sammen med sin broder Jacob Glud, *1726,

Fig. 44. Gravsten nr. 1, o. 1618, over sognepræst Søren Jørgensen Raarup og hans hustru Maren Jensdatter (s. 1516). Foto AM 2011. – Tombstone, c. 1618, of incumbent Søren Jørgensen Raarup and his wife Maren Jensdatter.

ejede Jensgaard (jf. kirkegårdsmonument nr. 2). Døtrene var Johanne Marie Glud, *1723, gift med Christian Carl Plesner, sognepræst i Raarup, og Karen Elizabet Glud, *1727, gift med Nicolai Langballe, sognepræst i Ousted og Taaning. Deres bemeldte fire efterlevende børn har bekostet dette monument til amindelse, idet de beder til »at Efterkomerne vil conservere de afdödis Grav og betenke: at de eÿ deri maa giöre andet, end hvad de selv vil hendis«. ⁵⁸

Hvid marmorplade med indhugget kursivskrift, der indfattes af en profileret ramme i Louis Seize stil. Epitafiet hviler på et postament med løbende hund, volutkonsoller og hængeguirlande og krones af en brudt gavlf med kuglespir. Indskriften er trukket op med sort, og indfatningen står med en oprindelig rød og grå marmorering, der er fremdraget 1963–64. ⁵⁹ På skibets nordvæg, østligst, 1933 midt på nordvæggen.

3) 1884, ¹³ over kammerråd og godsejer Jacob Andreas Glud (jf. alterbordsforside), *8. maj 1800 på Jensgaard, ejer af denne 1830–67, †22. febr. 1884 i Kjøbenhavn og begravet i sine fædres gravsted her på kirkegården. Også sat over hans efterladte enke Marie Glud f. Søltoft, der delte livets glæder og sorger med ham i 57 år samt deres syv børn. »Taknemlige Bønder o(g) Fl(ere) i Glud Sogn, der paaskjønnede hans billige Afløsning af Hoveriet, Hans meget billige Salg af Fæstegodset, som og hans betydelige milde Gaver til Kommunen, have følt Trang til at give ham et varigt Minde

At gavne og fornøje
Det havde han for Øje«.

Højrektangulær tavle af hvidt marmor med sort-optrukket antikvaskrift, hvorom en ramme af egetræ i form som et nyrenæssanceepitafium med brudt (barok) gavlf. Rammen står i blankt træ. På hængestykket er ophængt en lille sølvplade (et mindeskjold) med graveret laurbærkrans omkring ordene (antikva): »Fra Beboerne paa Hiernø«. Ophængt på skibets vestvæg, sydligst, 1933 på skibets nordvæg østligst.

Gravsten. 1) (Fig. 44), o. 1618, over sognepræst [Søfren Jørgensøn Raarup, som betjente Glud og Hjarnö menighed i 35 år, †1618 i sin alders 54. år, og hans hustru] Maren Jens [Datter Urlöf, †9.

Fig. 45-46. Udsnit af gravsten nr. 1, o. 1618, over sognepræst Søren Jørgensen Raarup og hans hustru Maren Jensdatter (s. 1517). 45. Dødens genius. 46. Dommedag. Foto AM 2011. – Details of tombstone, c. 1618, of incumbent Søren Jørgensen Raarup and his wife Maren Jensdatter. 45. Genius of Death. 46. Judgement Day.

marts 1634 i sin alders 72. år. De fik i deres ægteskab elleve børn, tre sønner og otte døtre, af hvilke en søn og en datter også hviler under stenen]. Læses kan kun enkelte brudstykker, der her er suppleret efter Søren Abildgaards afskrift 1770 og kaldsbogen.⁶⁰

Kalksten, 222×140 cm, med indskriften i forsænkede reliefversaler over hele stenens bredde og hjørnemedaljoner, hvis motiver har haft ledsagende versalindskrifter på randen: 1) Adams Skabelse. Gud står med høj spids hue bøjet over den liggende Adam og rækker hånden ned imod ham. 2) (Fig. 45) Dødens Genius ligger sovende med venstre albue på et kranium og et timeglas imod knæet. 3) De dodes opstandelse repræsenteret ved tre kvinder, der halvt har forladt deres grave. Den ene er tydeligt bedende. Derover ses en dommedagsengel med basun løbende hen over en skykrans med flere udstikkende trompeter. 4) (Fig. 46) Dommedag. Kristus troner på en skykrans og sætter ærens krone på en tilbedende mand (den afdøde). Herunder jager en engel med svøbe en nøgen kvinde hen imod et helvedesgab. Opsat imod våbenhusets østvæg. Oprindelig i korgulvet.

2) (Fig. 35), o. 1681, over »hæderlig oc hoybedaget mand H(er) Søfren Andersen« (Gluder-

nes stamfader, jf. altertavle), barnefødt i Jelling præstegård 1590, som »retsindigen« har forestået Glud og Harnoe menigheder udi [63] år og været provst i Bierre Herred [43] år, †[23. maj] 1681 i hans alders [91.] år, [efter at han havde henbragt] sit ganske levned [kristeligt] og berømmeligt. Hos ham hviler hans hustru Maren Søfrensdatter, barnefødt i Glud præstegård 1593, †7. maj [1666] ... i sin alders 74. år. Gud velsignede deres ægteskab med fem sønner og fire døtre. Gravskriften afsluttes med en brudstykvist læselig linje, øjensynligt på latin: »Sacr. Cho ... se. Glud...«. Den er her suppleret efter en afskrift i kaldsbogen.⁸

Rødlig kalksten, 216×118 cm, med indhugget versalskrift i hele stenens bredde. Indskriften kronet af en lille medaljon med den opstandne Frelser i skykrans, og nederst ses en medaljon med de afdødes skjoldmærker, der begge har nærmest hjerteformede 'hjelmtegn'. Hans kronet af en seksoddet stjerne, hendes af en fugl. I stens hjørner medaljoner med skrivende evangelister og deres symbolvæsner. De er vist siddende med siden til, vendt imod stenens midte. Foroven ses Mattæus (tv.) og Johannes, forneden Markus (tv.) og Lukas. Medaljonernes kanter angives af cirkelslag, der har karakter af stenhuggerens for-

ridsning. Opsat imod våbenhusets vestvæg. Oprindelig i korgulvet.

3) O. 1725, over ukendte. Grå kalksten, 158×109 cm, næsten udslidt, med stor oval krans og derom rester af stænglet bladværk. Henligger sydvest for kirken med nr. 5.

4) O. 1725, over ukendte. Grå kalksten, 175×86 cm, med udslidt skriftfelt i hele stenens bredde. Herover holder to engle med basuner et ligeledes

tomt, bredovalt felt i laurbærkrans, og forneden ses timeglas og kranium med knogler flankeret af stænglet bladværk. Stenen er knækket midtover. Sydøst for kirken.

5) O. 1800, over ukendte. Grå kalksten, 181×117 cm, tilskrevet Jens Hiernøes værksted i Horsens.⁶¹ Rektangulært skriftsted med rester af skriveskrift, der kantes af båndophæng. Foroven buet felt med dødssymbolerne knogle, le og timeglas, forneden et røgelseskar, fra hvis fod der udgår palme- og olivengrene. Henligger sydvest for kirken med nr. 3.

6) O. 1800, over ukendte, tilskrevet Jens Hiernøes værksted i Horsens.⁶¹ Grå kalksten, 141×48 cm, med spor af skrift i hele stenens bredde. Foroven en vase omgivet af oliven- og palmeblade, forneden to guirlander. Øst for våbenhuset.

Et *mindeskjold* af sølv er fæstnet forneden på epitafium nr. 3 og bærer indskriften »Fra Beboerne paa Hiernø«. Det skal måske også opfattes som et mindeskjold til fæstnelse på alterlysene.⁶² Jf. også mindekranse.

Mindekranse. To forsøvede krans er opsat i sorte glasrammer på korets vestvæg (jf. fig. 34).

1) 1905, over (sognepræst) F. S. Aagaard, *28. okt. 1838, †31. jan. 1905, »Fra Venner i Kousted og Raasted Pastorat«. Egekrans med frakturskrift på sløjfen. Til samme begravelse hører fem små omgivende sølvskjolde, der er givet dels af Kvindeforeningen i Glud Sogn (hjerteformet), af menighedsrådene, af lærerinder og lærere i Glud og Hjarup Pastorat (8. febr. 1905), af Skjold Sogn og af »Kvinder paa Hjarnø« (8. febr. 1905).

2) 1926, over Eulalia Aagaard, *4. juni 1839, †10. febr. 1926, »Fra venner i Menigheden«. Palmekrans med skriveskrift på båndet. Vedføjet er et lille sølvskjold med tilsvarende skrift: »Menighedsraadene Glud-Hjarnø«.

Kirkegårdsmonument. Blandt kirkegårdens monumenter skiller en del sig ud som eksempler på tidlige menigmands-gravminder tilbage fra omkring og før midten af 1800-tallet. Det ældste fra 1780 (nr. 1) består af fliser fra en tgravramme af træ, et andet har udgjort et trækors (*nr. 6), der er vanskeligt at datere. Derimod synes en række lige så sjældne smedjernsmonumenter at være fra 1860'erne. Deres registrering 1919 og beva-

Fig. 47. *Kirkegårdsmonument nr. 1, o. 1780, gravfliser over jomfru Sebastianne Hansdatter Hass (s. 1519). I Glud Museum. Foto AM 2011. – *Churchyard monument, c. 1780, to Miss Sebastianne Hansdatter Hass.

ring på Glud Museum skyldes museumsmanden Søren Knudsen. Han opfattede disse monumenter på Glud kirkegård som de ældste af en lokal type og formodede, at flere måtte tilskrives den stedlige smed Otto Jørgensen, der vistnok 1862 indrettede sit værksted i Sønderby.⁶³

★1) (Fig. 47), o. 1780, *gravfliser* over jomfru Sebastianne Hansdatter Hass, ★ 6. jan. 1751 i Glud degnebolig, †9. nov. 1780 sammesteds, »hodie mihi, cras tibi« (i dag mig, i morgen dig). Gravmindet består af to fliser af grå kalksten, 47×45 cm, med indhugget versalskrift, der har været indfattet af en fælles træramme (en gravramme, jf. s. 1241, 1337). I Glud Museum (inv. nr. 11002).

2) O. 1802, over kancelliråd Jacob Glud, ★1726, †1793, med sin frue Marie Catrine Juul, ★1729, †1802. »De eiede Jensgaard, Levede et lykkeligt Egteskab og velsignedes med 5 Sønner og 4 Døtre«. Stele af rødlig sandsten med buet, stjerneprydet topstykke og indfældet skriftplade af hvidt marmor, der har indhugget versalskrift; herunder buet felt med røgelseskar af samme materiale. På Jensgårds gravsted nordvest for kirken. Her har også et par gravminder med tilknytning til godset fået deres plads (jf. nr. 3, 13).

3) O. 1825, over »den i live nu hos Gud sin Frelser salige Mand Knud Keÿsen, ★1763 i Uith, boede og døde i Jensgaard Skovhuus«. Gravflise af rødlig sandsten, 67×45 cm, med indhugget frakturskrift. Indsat i siden af Jensgårds gravsted (jf. nr. 2, 13).

4-5) O. 1833, over (sognepræst) Christian Plesner, ★26. maj 1744 i Ørum, kapellan til Borberg og Ryde (Ringkøbing Amt), 177(5), præst til Uldum og Langskov 1780, provst 1788, præst til Glud og Hiarnöe 1791, †21. marts 1823. Hans hustru var Johanne Adolfine v. Hjelmkrone, ★12. okt. 1757 i Borberg, gift 1782, †1. sept. 1833. Deres ægteskab velsignede Gud med tre sønner og tre døtre. Henvisning til Tim. 4,7. To ens fliser af rødlig sandsten, 67×45 cm, med indhugget kursivskrift. Ud for vestgavlen.

★6) (Fig. 48), o. 1850-75, over ukendte. Vejrbidt kors af ege- og fyrretræ, nu uden vandret korsarm, 83 cm højt. I korsskæringen oval skriftplade, der vider sig vifteagtigt ud opefter. Kirkegårdsmonumenter af træ er sjældne og dette bl.a. interessant ved sin lighed med tidens smedejerns-

Fig. 48. ★Kirkegårdsmonument nr. 6, o. 1850-75, over ukendte (s. 1519). I Glud Museum. Foto AM 2011. – ★Churchyard monument, c. 1850-75, to unknown deceased.

monumenter.⁶⁴ Korset fandtes i begyndelsen af 1900-tallet liggende på et stuehusloft i Nørby i sognet. I Glud Museum (inv. nr. 10967).

7) O. 1851, over Anne Hedeveg Plesner, ★1826, †1851. Henvisning til Matt. 9,24. Støbejernskors, 113 cm højt, med enkle nygotiske ender, sommerfugl øverst, anker forneden og på de vandrette korsender bladværk; nederst mærket »Stallknecht Horsens«. Ud for vestgavlen.

8) O. 1851, over student Søren Eschildsen, ★1829, †1851. Som det foregående (nr. 7) og opsat samme sted.

9) O. 1853, over Sidsel Marie Eriksdatter, ★1760 i Glud, gift 1. gang 1781 med gårdmand Peder Laursen i Nørby, 2. gang 1785 med Niels Laursen, 3. gang 1792 med Hans Knudsen og 4. gang

1804 med Iens Iørgensen, »var Enke i 26 Aar«, †1853 i Nørby. Støbejernskors, 121 cm højt, med enkle nygotiske ender, øverst en sommerfugl, nederst et anker. På gravsted syd for kirken.

*10) O. 1859, over Cisel Marie Eriksdatter, *10. sept. 1845 i Nørbye, †29. okt. 1859 i Nørbye, »Fred være med hendes stöv«. Gravflise af hvidt marmor, 34×26 cm med indhugget antikvaskrift. I Glud Museum (inv. nr. 10998).

*11) O. 1860, over Ane Katrine Jeppesdatter. Smedejern i form af et spinkelt kors, 109 cm højt, med splittede, liljeagtige tværender og en blomsteragtig øvre afslutning. På stammen to Svolutter. En oval †skrifttavle, hvorpå en tegning af Søren Knudsen viser lidt indskrift,⁶⁵ var endnu til stede o. 1950, men er siden forsvundet. I Glud Museum (inv. nr. 10987).

*12) O. 1860, over ukendte. Smedejern, 120 cm højt, nogenlunde som nr. 11 og nu ligeledes uden skrifttavle.⁶⁶ I Glud Museum (inv. nr. 10984).

13) O. 1861, over C. C. Stjernholm, *22. marts 1770 i Horsens, kom 1795 som forvalter til Jensgaard, †28. maj 1861 »efter 66 Aars Ophold dets«. Gravflise af gråt marmor med indhugget, sortoptrukket antikvaskrift. Indsat i siden af Jensgårds gravsted (jf. nr. 2, 3).

Fig. 49. *Kirkegårdsmonument nr. 14, o. 1863, over Jens Thomsen (s. 1520). I Glud Museum. Tegning af Aage Jørgensen o. 1950 i NM. – *Churchyard monument, c. 1863, to Jens Thomsen.

*14) (Fig. 49), o. 1863, over [Jens Thomsen, *12. dec. 1819 i Stenderup, †26. april 1863 på Norby Mark]. Smedejern, 145 cm højt, bestående af en oval skriftplade på en stander med omgivende spiralbøjler. Under pladen et timeglas, over den en kronende vase med anker, hjerte og sommerfugl. Forneden på skriftpladen, hvis skrivekrift nu er overmalet med hvidt, var malet et håndtryk. I Glud Museum (inv. nr. 10978).

15) O. 1864, over gårdmand J. Jørgensen Stougaard, *... i Bisholdt, gift 1. gang 1830 med enken Marie Hansdatter af Glud, †1850. Gift 2. gang med pigen Ane Jacobsdatter af Glud Mark og †1864, »ingen af disse kierlige og lykkelige Ægteskaber velsignedes af Herren med Börn«. Afsluttende gravvers. Gavlstale af sandsten, 130 cm høj, med bladdækkede akroterier og indfældet skrifttavle af hvidt marmor (indhuggede versaler). Sydøst for kirken.

*16) O. 1865, over [Ane Marie Eskildsen]. Smedejern, o. 116 cm højt, nu ulæseligt, i øvrigt svarende til det bevarede nr. 14. Korset stammer fra murer Niels Nielsens samling på Glud Mark og er af hans søn Søren Th. Nielsen skænket til Glud Museum (inv. nr. 10985).⁶⁷

*17) O. 1865, over ukendte, smedejern, 106 cm højt, skriftpladen hvidt overmalet, i øvrigt svarende til nr. 14. I Glud Museum (inv. nr. 10982).

18) O. 1874, over (sognepræst) Matthæus Plesner, *8. jan. 1785 i Uldum præstegård, 1815 kapellan til Glud og Hjarnö kirker, 1818 sognepræst sammesteds, hvilket embede han beklædte i over 55 år. I 20 år var han tillige provst for Bierre og Hatting herreder, †20. marts 1874, »Herre, nu lade du din Tiener fare i Fred ... Luk. 2,29«. Hvid skrånede marmortavle, 68×48 cm, med bagvedstående kors af samme materiale. Ud for vestgavlen.

19) O. 1878, over Petrine Nicoline Plesner f. Müller, *25. febr. 1793 i Randers, gift 1. okt. 1818(?) med Mattæus Plesner, sognepræst til Glud og Hiernø, †... 1878. Som mandens (nr. 18), korset er knækket og står foran tavlen.

Et større antal †kirkegårdsmonumenter fra 18-1900-tallet findes afskrevet (men ikke beskrevet) i Carl Hansens Samling i Lokalkivet for Glud, Hjarnø og Skjold sogne.

Fig. 50. Kirken og kirkegården set fra sydøst. Klokkeindskriften foroven er gengivet med en noget fri oversættelse (sml. s. 1512). Postkort efter tegning af Søren Knudsen 1926. – Church and churchyard seen from the south east.

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Vejle Amt i almindelighed henvises til s. 56–58, vedr. litteratur og forkortelser til s. 59–62. Endvidere er benyttet:

Arkivalier. Lokalarlivet for Glud, Hjarnø og Skjold sogne. Synsprotokol 1862–1995; afskrifter af kirkegårdsmonumenter ved Carl Hansen. – *Glud Museum*. Gravminderregistrering ved Mikael Manøe Bjerregaard 2009.

NM. *Håndskrifter*. Fr. Uldall, Om de danske landsbykirker, VI, 264–68 (1894). – *Notesbøger*. Søren Abildgaard IV, 39–44, 51 f. (1771). – *Indberetninger*. J. B. Løfler 1879 (bygning og inventar); E. Bayer og Chr. Axel Jensen 1905 (altertavle); Peter Kr. Andersen 1933 (inventar); samme 1935 (altertavle); samme 1955 (inventar); N. J. Termansen 1962 (inventar); Vitus Nielsen 1962 (epitafium, gravsten); Svenning Elmholdt 1964 (inventar); Tage Brummer 1964 (blyflaske og vægskjold fra lysearm); forslag til nyt tegltag ved arkitektfirmaet Birch & Svenning 2008 (beskrivelse og tegninger).

Tegninger og opmålinger. NM. Postkort efter tegning af kirken ved Søren Knudsen 1926. Tre tegninger af smedjernskors ved Aage Jørgensen o. 1950. Tryk af plan over kirkegård ved Erik Laursens tegnestue 1990. Tryk af opmålinger og tegninger af kirken ved arkitektfirmaet Birch & Svenning 2006–09 (plan, snit og opstalter). – Tryk af opmåling af præstegård ved Viggo Norn 1935 (plan og opstalter).

Litteratur. Chr. Andersen, »Glud Præstegaard i Bjerre Herred« og »Series pastorum i Glud-Hjarnø Sognekald. Efter embedsbogen«, *Årb. Vejle* 1926, 87–98 og 98–107; Søren Knudsen, »Lidt om Gluds Præstegaard«, *Årb. Vejle* 1942, 251–64; Vilhelm Wittrup, »Glud Kirkes Norddør«, *Horsens Museums Aarsberetning* 1947–48, 7–14; Jens P. Baungaard, *Glud-Hjarnø Sogns Historie*, Horsens 1948; *Glud Kirke. Historien om kirken*, folder uden år, udgivet af menighedsrådet.

Historisk indledning ved Mogens Kragssig Jensen og Niels Jørgen Poulsen, bygningsbeskrivelse ved Niels Jørgen Poulsen, inventar og gravminder ved Ebbe Nyborg og orgler ved Ole Beuchert Olesen. Engelsk

Fig. 51. ★Klingpung, o. 1825-50 (s. 1509). I Glud Museum. Foto AM 2011. – Collection pole with bell, c. 1825-50.

oversættelse ved James Manley. Oversættelse fra latin ved Peter Zeeberg. Korrektur ved Jørgen Lethan; teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktion afsluttet okt. 2011.

¹ *Kronens Skøder* II, 590-92.

² LAVib. *Viborg landstings skode- og panteprotokol*. Tinglysninger 25. maj 1687 og 22. marts 1693.

³ LAVib. *Viborg landstings skode- og panteprotokol*. Tinglysninger 9. nov. 1701 og 18. marts 1704.

⁴ *Bjerre Herreds Bogen*, I, 1963, 169.

⁵ *DiplDan* 2. rk. IX, 1323-27, nr. 112.

⁶ Søren Jørgensen Rårups søn, Jacob Sørensen Glud, kapellan ved Skt. Nikolaj Kirke i København, skænkede prædikestolen 1637.

⁷ Søren Andersen Jellings ældste søn, Søren Glud, blev biskop i Viborg og optaget i adelstanden. Biskoppens datter, Ida Sophie Amalie Glud (1672-1703), var gift med Herman Lorentz Nissen (1662-1707), der som nævnt ejede kirken 1701-04 og 1702 skænkede døbefontens kumme.

⁸ Jf. Chr. Andersen, »Series pastorum i Glud-Hjarnø Sognekald. Efter Embedsbogen«, *ÅrbVejle* 1926, 98-107.

⁹ Holger Fr. Rørdam, »Om Præsternes Vilkaar under og efter Krigen 1657-60«, *KirkehistSaml* 2. rk., V, 119-39 (om Glud s. 121). Præsten blev samme år bevilget 1 rdlr. af hver kirke i Århus Stift, som havde 'forråd', til præstegårdens genopbygning.

¹⁰ Tang Kristensen, *Danske Sagn*, III, 102.

¹¹ Asger Kristensen, »Et Minde fra Munketiden i Sønderby ved Horsens«, *ÅrbVejle* 1920, 127-41.

¹² Jens P. Baungaard, *Glud-Hjarnø Sogns Historie*, Horsens 1948, 13.

¹³ *Lokalarkivet for Glud, Hjarnø og Skjold sogne*. Synsprot. 1862-1995.

¹⁴ RA. *DaKanc*. Rentekammerafdelingen. Seks års kirkeregnskaber 1614-20 (B 184 e).

¹⁵ Jf. Søren Knudsen, »De gamle Kirkegaardsdiger«, *Vore Kirkegaarde* 1928-29, 18-20.

¹⁶ RA. *Rentekammeret*. Reviderede rgsk. Kirkeregnskaber 1680-94. Århus Stift (571).

¹⁷ Jf. også de tomrede, uprætentiose indgange på Hjarnø (s. 1526).

¹⁸ Baungaard 1948 (note 12) 12.

¹⁹ Synsprotokol 1862-1995. Kgl. bygningsinspektør Hack Kampmann havde forinden haft en tegning af klokkestablen til udtalelse (jf. LAVib. *Bygningsinspektoratet Århus* (B 239-121)).

²⁰ RA. *Lensregnskaber*. Stiernholm Len 1614-21, kirkergsk. 1614-15.

²¹ LAVib. *Århus bispearkiv*. Kirkesyn 1700-1803 (C 3.1166-76).

²² Chr. Andersen, »Gamle Præstegårde«, *ÅrbVejle* 1926, 87-98 og Søren Knudsen, »Lidt om Glud Præstegaard«, *ÅrbVejle* 1942, 251-64.

²³ J. B. Løffler anså 1879 kun gavlspiden for at være ommuret.

²⁴ Vilhelm Witttrup, »Glud Kirkes Norddør«, *Horsens Museums Aarsberetning*, Horsens 1947-48, 7-14.

²⁵ LAVib. *Bjerre-Hatting Hrd.s provsti*. Synsprotokol 1833-1901 (C 36.4-7).

²⁶ *DaAtlas* IV, 146.

²⁷ Mundtligt meddelt 2011 af Egon Christensen, graver ved kirken 1960-91. Fundamentet blev påtruffet ved gravningen af en grav.

²⁸ Fr. Uldall refererer til Danske Atlas i sin beskrivelse 1894 og tilføjer, at der jævnlig blev opgravet 'grundsten'. Ifølge sognepræst T. Brummer 1963 havde 'gentagne gravninger' vest for skibet bevist, at Danske Atlas havde ret (*Bjerre Herreds Bogen* I, 1963, 169).

²⁹ †Støttepillerne nævnes 1849 (jf. note 25).

³⁰ Jf. note 25. Et ommuret, spidsbuet vindue i korgavlen er tilmuret i lysningen 1964.

³¹ Korrespondance i NM.

³² En indskrift bag på altartavlen fremhæver faderen, Poul Glud, som kirkens forskønner (jf. ndf.). Denne havde 1830 givet J. A. Glud skøde på Jensgård.

³³ *ResenÅrh* 131 anfører ham som giver, men hans rolle må have været den tilsynsførendes, jfr. prædikestolen i Urlev s. 1173 ff.

³⁴ Isaks ofring står således nær både fremstillingerne i Christian III's og Frederik II's bibler og et stik af Crispin de Pas den ældre fra 1612, hvor man ser såvel Abrahams røgelseskar som hans turban på jorden. Se Georg Garde, *Danske silkebroderede lærredsduge fra 16. og 17. århundrede*, 1961, 282, 285.

³⁵ Man ville umiddelbart have identificeret figuren

med Troen, men hun er jo allerede afbildet på tavlen.

³⁶ NM. Søren Abildgaards notesbog IV, 41. Indskriften må ved restaureringen 1831 være blevet overmalet og er i noget ændret form (uden nævnelser af lensmanden) overført til tavlens bagside (jf. ovf. indskrift nr. 1).

³⁷ Se nærmere Bent Knie-Andersen, *Horsens købstaden og guldsmedene 1500-1900*, Horsens 2006, 184 ff.

³⁸ LAVib. Bjerre-Hatting Hrd.s provsti. Synsprotokol 1901-22 (C 36.3).

³⁹ For personoplysninger takkes Lola Wøhlk Hansen, Glud Museum.

⁴⁰ Se Mackeprang, *Døbefonte*, 383 ff. og for en meget nærtstående fod fonten i Raklev, *DK Holbæk* 1390.

⁴¹ *Kunst-Topographie Schleswig-Holstein*, Neumünster 1969, 580 ff. med fig. 1571. I Tøjhusmuseet i København findes en 36 pundes morter fra 1687 med indskriften »Johann Lehmeyer me fecit in Glückstad«. Se Nyrop, *Kirkeklokker* 120.

⁴² En ældre, grov fornyelse af fyr fra 1800-tallet har hvid bemaling med gyldne sirater og er i Glud Museum (inv. nr. 15593).

⁴³ Søren Abildgaards notesbog IV fra 1771, 41-42 (i NM) har en afskrift med samme mening, men med en lidt afvigende ordlyd. Om hans virke som antikvar og tegner Poul Grønder-Hansen: *Søren Abildgaard (1708-1791). Fortiden på tegnebrættet*, 2010.

⁴⁴ NM. Søren Abildgaards notesbog IV, 39-44, 51 (1771).

⁴⁵ Krumhornet er placeret vandret (*en chamade*) i facaden.

⁴⁶ Trinbetjente låger.

⁴⁷ Orgelhusets karakteristiske gavlformede topparti erstattedes 2006 af et fladt loft. Den fjernede facadetop opmagasineredes på kirkeloftet.

⁴⁸ To *orgelpiber af træ, 110 og 122 cm lange, opbevares i Glud Museum (inv. nr. 11016-17).

⁴⁹ LAVib. Bjerre-Hatting Hrd.s provsti. Synsprotokol 1901-22 (C 36.3).

⁵⁰ Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.

⁵¹ Jens Velle, »Romanske olielamper fra Danmark«, *hikuin* nr. 3, 1977, 211-22, og samme: »En romansk olielampe fra Ribe. Romanske olielamper fra Dan-

mark – 2«, *hikuin* nr. 6, 1980, 75-82. Se også udenlandske eksempler på, at et stort antal lys har været brændt ved messer, begravelser etc. hos D. R. Dendy, *The Use of Lights in Christian Worship*, London 1959.

⁵² Henning Thalund, *Kirkeskibe i Haderslev Stift*, Haderslev 1999, 46.

⁵³ Om Benning, der tilhørte en støberfamilie og var 'rådsstøber' i Lübeck, se Theodor Hach, *Lübecker Glockenkunde*, Lübeck 1913 igennem register.

⁵⁴ RA. Rtk. Rgsk. indtil 1559. 1528-29. Fortegnelse over indkrævede klokker.

⁵⁵ Det i parentes anførte læses ikke længere på tavlen, men gjorde det oprindeligt og kendes fra en afskrift 1771 i Søren Abildgaards notesbog nr. IV, 39 (i NM). Afskriften taler om 'fire' afdøde børn, men giver kun navn på de tre.

⁵⁶ En afskrift i Søren Abildgaards notesbog (jf. note 55) ligger øjensynligt nærmere det oprindelige. Her staves præsten »Sørensen«, herredet »Biergeherredt«.

⁵⁷ Begge de nævnte epitafier er dokumenterede arbejder af Slache. Se nærmere Merete Bergild og Jens Jensen, »Horsens-billedhuggeren Arent Friderichsen Slache 1642-1709« i *Horsens Museums Årsskrift* 1987-88, 43-50.

⁵⁸ Afskrift fra 1770 i Søren Abildgaards notesbog IV, 51-52 (i NM). Epitafiet må efter sine oplysninger dateres mellem 1759, da sønnerne afstod Jensgård, og 1780, da sønnen Poul døde.

⁵⁹ Samtidig konstateredes tre overmalinger, en mørkegrå marmorering, en sort og senest 'en trist rødbrun'.

⁶⁰ Jf. note 8 og 44.

⁶¹ Se Otto Norn, »Billedhugger Jens Hiernøe og hans kirkelige Arbejder i Vejle Amt«, *Årb Vejle* 1938, 196 ff.

⁶² Om brugen se S. Ellkier-Pedersen, »Offerlys og mindeskjold«, *Årb Vejle* 1981.

⁶³ Søren Knudsen, »Om de gamle haandsmedede Gravkors i Bjerre Herred«, *Årb Vejle* 1919, 82-107. Otto Jørgensen var tilvandet københavner.

⁶⁴ Se også opmåling og beskrivelse hos Knudsen 1919 (note 63), 114 ff.

⁶⁵ Tegning i Knudsen 1919 (note 63), 86.

⁶⁶ Tegning af Aage Jørgensen o. 1950 i NM. En udtegnelse af korsenderne er vist i Knudsen 1919 (note 63), 89.

⁶⁷ Knudsen 1919 (note 63), 91-93 med tegning.

GLUD CHURCH

Building. The spacious church is a well preserved Romanesque building of raw and split fieldstones, consisting of chancel and nave. The church has preserved its original ground plan, but the west wall of the nave was entirely renewed in 1879. In the Late Middle Ages vaults were built into the chancel and a porch was added in front of the

south side of the nave. A large †tower in the west, probably also from the Late Middle Ages, seems to have been demolished before the beginning of the seventeenth century. In the chancel and the eastern corners of the nave, buttresses were built in 1878. The church was restored in 1964 by the architect Kristian Pedersen.

Furnishings. The oldest items of the rich furnishings are a Romanesque cresset stone and the base of the font, which is Gotlandish work from c. 1250–1300. A crudely carved crucifix must be dated c. 1500.

From the sixteenth century come a baptismal dish and the bell, founded in 1578 by Mathias Benning in Lübeck. The period most richly represented is the 17th–18th century, when the Glud family made its impact both as church owners and by handing down the substantial incumbency from father to son. The pulpit was donated in 1637 by the curate of the Skt. Nikolaj Church in Copenhagen, Jakob Sørensen Glud, »for the ornamentation of his ancestral church«, and was furnished with his initials »JSG« and the motto »Jesus salvatore gavdeo« (I rejoice in Jesus my Saviour).

While the pulpit from 1637 is still marked by a fairly pure Renaissance style, the altarpiece is a grandiose work from 1654 in Auricular Baroque style, attributed to the prominent woodcarver Peder Jensen Kolding in Horsens. It can be seen to have been paid for by the church's treasury »when Søren Andersen Jelling, founder of the Glud family, was the incumbent here«. The bronze bowl of the font from 1702 was donated by the church owner Herman Lorentz Nissen and was the work of the caster Johannes Lehmeyer in Glückstadt, while a poor-box must be dated c. 1700.

The altar candlesticks were acquired c. 1675, the altar plate and wafer box were made in 1740 by Knud Rasmussen Brandt of Horsens and paid for by Marie Margrethe Dreyer, widow of the rural dean Poul Glud. Finally, a large chandelier was donated c. 1741 by Johanne Marie Poulson to hang above the tombs of the above-mentioned Maria Margrethe Dreyer and her husband, while a communion table frontal from 1831 is decorated with the arms of the Gluds and the initials of the church owner Jacob Andreas Glud and his wife Marie Cecilie Søltoft. The altar rail may have been acquired on the same occasion.

In the *Glud Museum* there are several small objects, among which can be mentioned a ★wine flask of pewter from 1666 and a ★collection pole with cup and bell from c. 1825–50. In the *Horsens Museum* a damaged ★door leaf from c. 1650–1700 is preserved.

Colour scheme. The furnishings form an effective harmony of black, light grey, gilding and brown, partly marbled. The paintwork was most recently touched up in a restoration in 2006–09, when the pews were given new gables, but originally goes back to a colour scheme from 1831, the work of the painter J. Andersen. He polychromed everywhere in the church as a commission from the church owners Poul and Jacob Andreas Glud of Jensgaard.

The altarpiece and the pulpit are good examples of the way such items of furnishing could stand fully carved for some years before they were painted. The altarpiece, as mentioned, is from 1654, but was not painted until 1665, by Hans Schütte from Odense, and the pulpit bears the carved date 1637, while a painted date says »1641«.

The *sepulchral monuments* too are closely associated with the Glud family. This is the case with three memorial tablets. The oldest one, from c. 1706, was set up in memory of the incumbent Niels Sørensen Glud and must be attributed to the woodcarver Arent Friderichsen Slache in Horsens. Another tablet, in memory of the incumbent and rural dean Poul Glud and his family, is from c. 1770 and appears to have both Baroque and Classicist elements, while a third, to the estate owner Jacob Andreas Glud and his wife Marie, was set up in 1884 and is a good example of the Neo-Renaissance style.

Of six tombstones, the oldest is from c. 1618, laid over the incumbent Søren Jørgensen Raastrup and his wife Maren Jensdatter; it has reliefs with motifs of Death and Judgement. A second was laid c. 1681 over the founder of the Glud family, the pastor and rural dean Søren Andersen and his wife Maren Sørensdatter. In addition two Baroque tombstones lie aside in the churchyard, while two similarly anonymous stones must be dated c. 1800 and can be attributed to the stone-carver Jens Hiernøe in Horsens.

Of fifteen churchyard monuments a stele from c. 1802 in memory of the estate owner Jacob Glud and his wife Marie Catrine Juul can be mentioned, as well as some rare monuments of wood and wrought iron from the middle of the nineteenth century, now preserved in the Glud Museum.